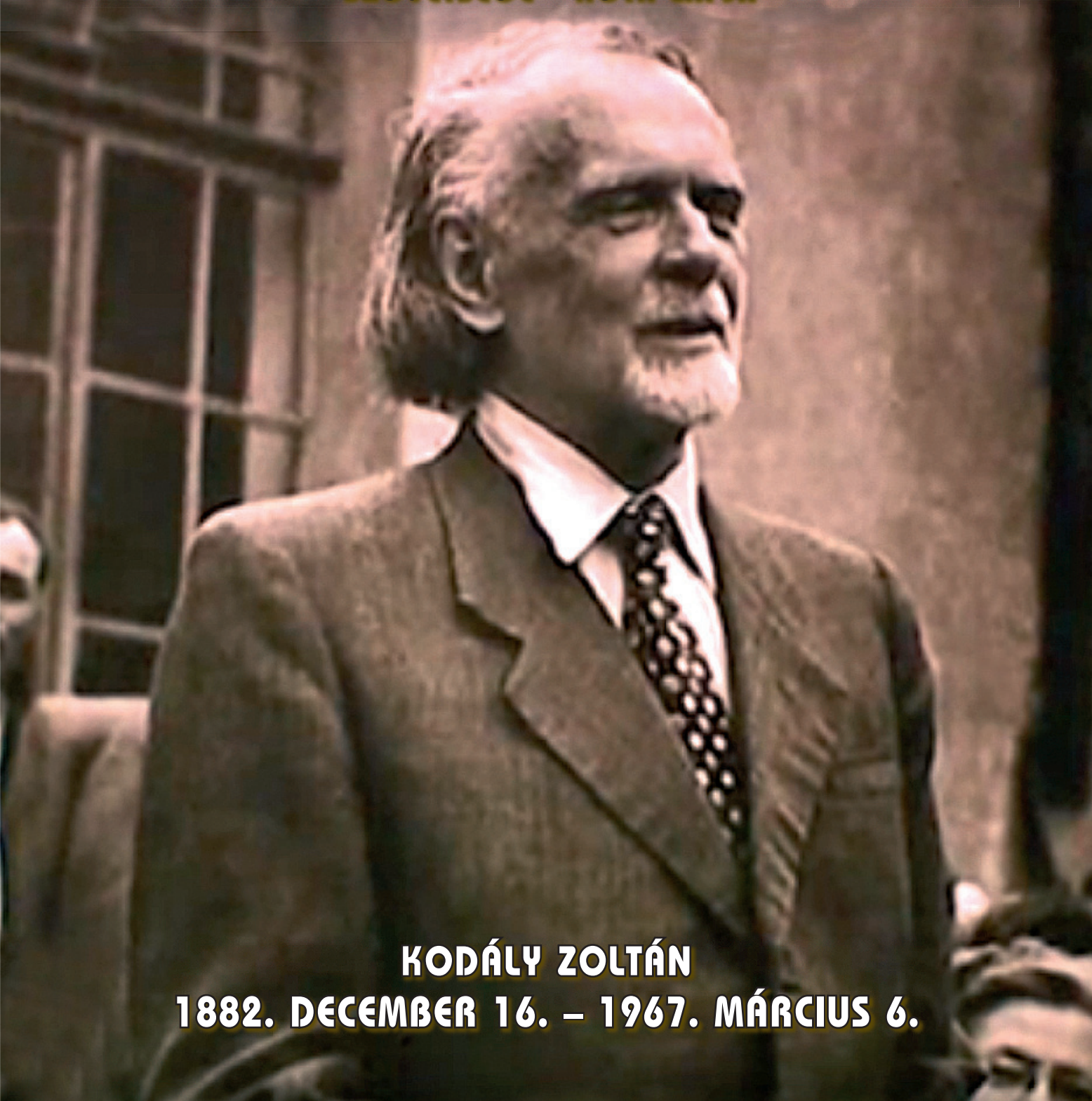

XXVII. ÉVFOLYAM 10. SZÁM 2017.

ZeneSzó

A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK
SZÖVETSÉGE – KÓTA LAPJA

KODÁLY ZOLTÁN

1882. DECEMBER 16. – 1967. MÁRCIUS 6.

A Veresegyházi Cantemus Kórus 40 éves – jubileumi koncert 2017

Ella István orgonaművész

Vadász Ágnes karnagy

Nagy László építész, a Szentlélek-templom generál tervezője

Szentlélek templom Veresegyház

Fotók: Birinyi József, Gál Béla, Veréb József

Ünnepi koncert a Zeneakadémián 2017. december 16-án (Mocskonyiné Tallér Edit) ..... 3. oldal
 Magyar Kórusok Napja ünnepi hangverseny Debrecenben – 2017. december 9. (Deményi Sarolta) ..... 4–5. oldal
 A várban is forr a világ (Csikai Ildikó) ..... 5–6. oldal
 Bárdos hangverseny 2017 a Régi Zeneakadémián (Márkusné Natter-Nád Klára) ..... 6–7. oldal
 Requiescat in Pace – Elhunyt Póczonyi Mária (Márkusné Natter-Nád Klára) ..... 7. oldal
 In Memoriam Birtalan József (Kovács András) ..... 8. oldal
 Névadóinkra emlékezünk 2017-ben, mert a név kötelez (B. Horváth Andrea) ..... 8–10. oldal
Könyvelőzetes: Dr. Brückner Huba: Egyenes úton – Bárdos Lajos élete (Dr. Brückner Huba)..... 10. oldal
Könyvajánló: Márkusné Natter-Nád Klára: Kodály ábrázolások a képzőművészetben c. könyvéről – Képek és szobrok a Mesterről (Dr. Fehér Anikó) ..... 11. oldal
 Ittészné Kövendi Kata: Kodály Zoltán Budapesten könyvéről (Dr. Fehér Anikó)..... 11–12. oldal
 “Szép szavú múzsa! Tied ez az ének!” 30 éves a Keszthelyi Helikon Kórus (Kertész Attila) ..... 12–13. oldal
 “Karai 90” – Emlékkoncert (Márky Gabriella) ..... 13–14. oldal
 Jubileumi hangverseny a Veresegyházi Szentlélek-templomban (Veréb József) ..... 14–15. oldal
 Szemtől szemben a karnaggal, avagy kórusok hátulnézetben – 2. rész (Herényi István) ..... 16–18. oldal
 Egy kis technika... 133. (Dr. Bruckner Adrienne) ..... 19. oldal

Hátlap: 40 ÉVES A VERESÉGHÁZI CANTEMUS KÓRUS

(Fotók: Birinyi József, Gál Béla, Veréb József)

KÖSZÖNTJÜK SZÜLETÉSNAJÁN

a 65 éves HUNYADI ZOLTÁN karnagyot, főiskolai tanárt (1932. 12. 04.)

a 90 éves FALUS TAMÁS ének-zenetanár, szaktanácsadó, tankönyvíró-szerkesztő (1927. 12. 24.)

Szeretettel gratulálunk, további jó egészséget kívánunk!

ÉVFORDULÓK:

20 éve hunyt el KROÓ GYÖRGY zenetörténész (1926. 08. 26. – 1997. 11. 12.)

25 éve hunyt el VASS LAJOS karnagy, zeneszerző (1927. 04. 05. – 1992. 11. 06.)

90 éve született KARAI JÓZSEF zeneszerző, karnagy (1927. 11. 08. – 2013. 09. 07.)

100 éve született MIHÁLY ANDRÁS zeneszerző, karmester (1917. 11. 06. – 1993. 09. 19.)

100 éve született DOBRAI ISTVÁN karnagy (1917. 11. 23. – 2006. 02. 12.)

100 éve született ANTAL GYÖRGY karnagy (1917. 12. 09. – 2007.)

135 éve született KODÁLY ZOLTÁN zeneszerző, zenetudós (1882. 12. 16. – 1967. 03. 06.)

165 éve született KOESSLER JÁNOS zeneszerző, karnagy, Bartók, Kodály, Dohnányi, Weiner mestere (1853. 01. 01. – 1926. 05. 23.)

ZeneSzó

A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA - lapja XXVII. évfolyam.

A szerkesztőbizottság elnöke: Márkusné Natter-Nád Klára

Tagjai: Kéry Mihály, Kocsis Klára, Ruthner Judith, Vajna Katalin Főszerkesztő: Vadász Ágnes

A szerkesztőség címe: 1011. Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. I. em. 4. Tel.: 225 3713, E-mail: kota@kota.hu Postacím: 1537 Budapest, Pf. 406

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

A szerkesztőség írásbeli engedélye nélkül a lapban közölték nem használhatók fel.

Kiadja: A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége - KÓTA. Felelős kiadó: Vadász Ágnes főtítkárs

A lap a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.

Előállítja: Gál Béla 2112 Veresegyház, Fő út 84. E-mail: asreklam@gmail.com Tel.: (+36-30) 250-2416 HU ISSN 1215-0436

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága 1008. Budapest, Orczy tér 1. Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknl.

E-mail: hirlapelofizetes@posta.hu Faxon: (06-1) 303-3440 További információ: (06-80) 444-444

Egy példány ára 300,- Ft Előfizetési díj egy évre 3000,- Ft (10 szám)

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ÜNNEPI KONCERT A ZENEAKADÉMIÁN 2017. DECEMBER 16-ÁN

2017. Jubileumi Kodály év. December ünnepi hónap. Kodály Zoltán születésnapjához, december 16-hoz közeledve országsszerte megszaporodtak az ünnepi hangversenyek. A magyar zenei élet méltó módon emlékezett a XX. század magyar zenei géniuszára. Kivette részét ebből a kórusmozgalom is. Helyi (pl. iskolai) szervezésű karácsonyi hangversenyeken is szép számmal szólaltak meg az ünnephez kapcsolódó Kodály művek: Karácsonyi pásztortánc, Angyalok és pásztorok, Adventi ének stb.

Az ünnepi Kodály év záróeseménye, a születésnap kórushangverseny volt 16-án a Zeneakadémián, amit igen nagy várakozás előzött meg. A jegyek hetekkel előbb elfogytak. A koncertet a Zeneakadémia szervezte, a fellépő kórusok az ország legkiválóbb együttese és az Akadémia növendék-kórusai voltak.

Az **Angelica Leánykar** már másodszor lépett fel decemberben a Nagyterem színpadán. Másodikán tartották hatalmas sikerű karácsonyi koncertjüket, ahol a Grúziából (Tbiliszből) érkezett egyetemi férfikórus működött közre a Saint-Saëns Karácsonyi oratóriumában. A rendkívüli szépségű mű lehangoló előadásában és óriási sikerében nem kis része volt a 30 fű olykor lenyűgöző hangjának. Ezen a 16-i estén a szívemarkolóan megszólaló Árva vagyok és a Semmit ne bánkódjál után az oly ritkán hallható Két zoborvidéki népdalt adták elő egyszerűen gyönyörűen. A kórusnak és alapító karnagyának **Gráf Zsuzsannának** nemzetközi híre és itthoni elismerése nem a véletlen műve.

A Nyíregyházáról érkezett **Cantemus Gyermekkar**-nak szintén a második fellépése volt a fővárosban ebben a hónapban. A Kóruscsalád a MŰPA-ban tartotta karácsonyi hangversenyét, amelyet a Bartók rádió jóvoltából az egész ország hallhatott. Amit Nyíregyháza nyújt immár 40 éve a zenei világnak, az Magyarországnak is egyik legnagyobb kulturális büszkesége. Alapító karnagyuk **Szabó Dénes**, Kodály Zoltán nevelési elveinek rendíthetetlen követője. 4 évtized kitartó munkájával bizonyította, milyen a boldog lélekkel éneklő gyermek és milyen értékű felnőtt válik belőle. Szabó Dénes minden lehetséges fórumon hirdeti a kóruséneklés és a gyermek zenei nevelésének rendkívüli fontosságát és időszerűségét.

Ezen az ünnepi estén a Vízkereszt és az Újzestendő köszöntő után az orgonakarzatról éneklő „angyalkák” közreműködésével szólalt meg az Angyalok és pásztorok. A közönség pedig fölfelé tekintve hallgatta a fenséges csodát.

Ahogy a Cantemus Gyermekkarból virágzott ki a Vegyeskar, úgy nőtt fel a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola általános és közép-iskolai diákságából a **Sapszon Ferenc** tanár úr elhivatott, céltudatos irányításával a **Cantate Vegyeskar**. Az első Kórusolimpián (Linz, 2000.) aratott világraszóló sikert és az azóta is tartó nemzetközi elismertség fényesen bizonyítja, hogy az iskola alapító karnagya, Sapszon Ferenc a legjobb utat követte az eltelt három évtized alatt. A maga halk szavú, bizakodó és a jó cél érdekében minden áldozatot meghozó módján érte el, hogy iskolája és kórusai világhíresek.

Ezen az estén Sík Sándor Te Deumát hallgatva nem sok szem maradt szárazon. A mű elhangzása utáni néma csend alatt magába szállhatott minden lélek. A Jézus és a kufárok

döbbenetes ereje leírhatatlan hatást keltett. Életre szólót! Köszönjük!

A Koncert „külső vendégei” mellett a „Ház” két kórusa énekelte még, az **Új**

Liszt Ferenc Kamarakórus Nemes László Norbert vezényletével és az **Alma Mater Kórus** Somos Csaba irányításával. A két együttes előadásának művészeti színvonala helyzetükhöz méltóan profi volt.

A Kamarakórus Mátrai képeket mutatta be. A hangok képzettsége, a zenei anyag abszolút birtoklása, a magabiztos zenei-művészeti ízlés, ettől profi a profi.

A Mátrai előtt felvillant Vásárhelyi Zoltán karjának súlya, avizóinak ereje. Vezénylete alatt többször énekeltek ezt a művet.

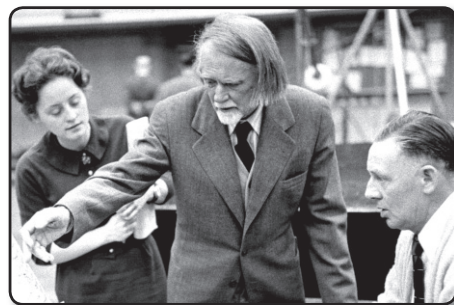
„Aranyoskáim, énekeljenek azzal a vacak kis hangjukkal” szokta mondani. És mi énekelünk. De ugyanúgy beledta hangját és lelkét *Hamari Juli, Ercse Margit, Miller Lajos, Solyom Nagy Sanyi, Bordás Gyuri*. Szólt a Mátrai képek ahogy illik. De az utódok sem hoztak szégyent az elődökre. Köszönjük!

A fellépő kórusok 13 „cappella” művet mutattak be, széles ívet vezetve végig Kodály kórusművészetén.

Az összkarok – a rendezők kiváló ötlete nyomán – a KÓTA által delegált kórusok bevonásával szólaltak meg. A színpadon és az emeleti oldalerkélyeken közel 400 ember énekelte. **Ajkáról, Budaörsről, Budapestről, Solymárról** jöttek fiatalok, felnőttek, jött az **Ajkai Pedagógus Kórus**, az **Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Nőikara**, a **Budapesti Lantos Kórus**, a **Budaörsi Sapszon Ferenc Kórus**, a **Fővárosi Énekkar**, a **Madách Gimnázium Énekkara**, a **Solymári Szokolay Bálint Nőikar**, a **Vox Femina Nőikar**. Karnagyaik: *Petheő Balázné, B. Horváth Andrea, Gerenday Ágnes, Krasznai Gáspár, Blazsek Andrea, Mózes Krisztina, Hoffmanné Kemenes Vera* a kórusaikkal együtt énekeltek.

A hangversenyt indító összkart a Köszöntőt *Kutnyánszky Csaba*, A 150. Genfi zsolttárt *Jobbágy Valér*, a záró összkart a Magyarokhoz című kánont a magyar karnagyi társadalom professzor emeritusa, *Párkai István* vezényelte. Ováció a színpadon állók és az egész közönség részéről. Mindannyiunk zeneakadémiai tanára méltósággal fogadta a viharos ünneplést. **Köszönjük Tanár úr! Köszönjük!**

Mocskonyiné Tallér Edit

MAGYAR KÓRUSOK NAPJA ÜNNEPI HANGVERSENYE DEBRECEN

2017. december 9.

“2017. December 9-én a Hajdú-Bihar Megyei Zenei Egyesület szervezésében a Debreceni Egyetem Aulájában lenyűgöző összefogás eredményeképpen megvalósult ünnepi Kodály-hangverseny keretében a város és a református egyház vezetőségével, megszámlálhatatlan hazai és határon túli muzsikustárssal együtt köszönhettem szakmai pályafutásának 50. évfordulóján **Berkesi Sándor Tanár urat**, Liszt-díjas karnagyot a Magyar Kórusok Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége nevében. A következőkben Deményi Sarolta karnagy, az Egyesület elnökének beszámolóját olvashatjuk a jeles és rangos eseményről. (Somogyváry Ákos)

A „Kálvinista Róma”, Debrecen, 2017-ben sok különleges esemény tanúja volt. Egész évben egymást érték a Reformáció 500 éves évfordulóját ünneplő konferenciák, előadások, koncertek, s most, adventben pedig naponta több hangverseny közül válogathatott a közönség.

Minden év decemberében a Magyar Kórusok Napja Kodály Zoltán születésnapja alkalmából kerül megrendezésre Hajdú-Bihar megyében, Debrecenben évtizedek óta. Újszerűsége abban rejlik, hogy a résztvevő együttesek minden tagozatból a legsikeresebb, magas színvonalat képviselő csoportok, akik a műsor végén közösen adnak elő olyan műsorszámot, amely valamilyen évforduló kapcsán kerül a műsorba.

A Hajdú-Bihari Zenei Egyesület Ünnepi Hangversenye ez évben azonban kiemelkedő alkalom volt. Azt már megszoktuk, hogy december elején az egyesület minden tagozata felsorakozik egy színpadon, apraja, nagyja, hangszeres, énekes mind bemutatja a legszebb produkcióját. A Zenei Egyesület megyei szinten koordinálja az iskolai és felnőtt énekkarokat, egyetlen amatőr zenekari tagját, s az egyházzenei tagozat énekkari képviselőit.

A Reformáció 500. évfordulóját, Kodály Zoltán születésének évfordulóját, valamint **Berkesi Sándor** Liszt díjas karnagy munkájának 50 éves jubileumát is ünnepelték Debrecen városának kórusai, s nagyszabású Ünnepi Hangversenyen tisztelegtek e hármas jubileum alkalmából. Az idei hangverseny mégis ünnepélyesebb volt, de ennek története korábbra nyúlik vissza.

50 évvel ezelőtt egy fiatalember, a Zeneakadémia elvégzése után Budapestről Debrecenbe költözött és elfogadta a Református Kollégium kínálta állást. Ez a fiatalember Berkesi Sándor volt, aki 1967 szeptember 1-jétől a cívis város zenei életét gazdagítja. Berkesi Tanár Úr azóta a Liszt-díjtól a díszpolgári címig számos elismerés birtokosa. Sokat tett a partiumi, vajdasági és kárpátaljai „testvérei” meg-

segítéséért, tanítja őket a mai napig, nem sajnálva időt és fáradságot az utazáshoz sem, de mégsem hagyta el a bázist, a debreceni kollégiumot.

A Berkesi Tanár Úrhoz kötődő debreceni és más városból érkezett együttesek idén december 9-én az Ő tiszteletére is gyűltek egybe és tanulták meg műsorukat. Szakmai tevékenységének 50. jubileumát a hangverseny résztvevői ezzel a koncerttel kívánták méltó módon megünnepelni.

A gondos, teljes összefogást igénylő esetet már több mint egy évvel előtte elkezdte a Hajdú-Bihari Zenei Egyesület szervezni. Tudván, hogy nagyon elfoglalt, csak az időpontot írták be a naptárjába, s Ő huncut mosolyával jelezte, hogy belemegy a „játékba”.

A teljes összefogás nem csak a Zenei Egyesület vezetőségére vonatkozott, hanem Debrecen város vezetésére, illetve a Debreceni Kodály Filharmonikus Zenekarra is. Ugyanis a tervezet szerint a 10 évvel ezelőtti, az akkor még működő Bartók teremben Tanár Úr által vezényelt Psalmus Hungaricus előadását kívántuk megismételni. Csodás összefogás volt ez a város számos intézménye együttműködésével, mivel a Debreceni Egyetem is felajánlotta legszebb és legjobb akusztikájú termét, az Aulát. Az impozáns épület, a résztvevők alázatos, odaadó muzsikálása, mind-mind fokozták a koncert ünnepélyességét.

A hangverseny első felében a műsorblokkokat több kórus együttes előadásában hallhatta a közönség, ahogyan ezen a rendezvényen már több mint tíz éve megszokhattuk. Először a Hajdúdorogi Szent Bazil Görögkatolikus Általános Iskola **Csengettyű Gyermekkara** és **Mécses Gyermekkara**, valamint a **Debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI Csicsergő Kicsinyek Kórusa** lépett színpadra. Műsorukban Kodály Zoltán nagyszalontai gyűjtéséből három népdalt adtak elő, majd Kodály Zoltán Jézus és a gyermekek című műve hangzott el, **Radics Teréz**, **Szűcs Magdaléna** vezényletével, **Stumpf Noémi** zongorakíséretével. Előadásuk után a gyerekek ajándékkal kedveskedtek Tanár Úrnak.

Nagy örömünkre újra remek karnagya van a **Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar Bárdos Lajos Leánykarának**, **Kabdebó Sándor** személyében, így a következő műsorblokkban együtt léphettek fel a **Kölcsey Kórus**sall. A két nőikar minden tekintetben erősítette egymást, tiszta és csengő hangjuk betöltötte

a hatalmas termet. Előadásukban Kodály Zoltán A 150. genfi zsoltár, Giuseppe Verdi Laudi alla Vergine Maria és Kodály Zoltán Vejnemőjnen muzsikál című művek hangzottak el *Tóth Dániel egyetemi hallgató, Kabdebó Sándor és Tamási László* vezényletével, *Duffek Mihály* zongoraművész kíséretével.

Büszkék vagyunk rá, hogy immár hatodik alkalommal láthattunk vendégül külföldi magyar együttest, amely nemcsak az ő anyaországához való kötődésüket erősíti, de nekünk is felemelő érzés az összetartozás élménye. A Fial Reformátusok Szövetségének (FIRESZ) országos kórusa 1997-ben alakult. Célja, hogy minél több gyülekezetbe elvigye énekszóban az evangéliumot. A fiatal kórustagok Szlovákia számos magyarlakta helységéből érkeztek, a keleti régióktól egészen a nyugatiáig. A kórus évente 5-6 alkalommal tartja próbáit, melyek gyülekezeti szolgálattal kapcsolódnak egybe. 1998 és 2004 között Berkesi Sándor vezetése alatt működött, jelenleg *Süll Kinga*, a németországi Hallében végzett egyházzenei vezető. Alakulásuk 10 éves jubileuma alkalmából felvették a **Cantate Domino Kórus** nevet. Műsoruk Claude Goudimel 62. zsoltára, Berkesi Sándor A világ Megváltója és *Süll Kinga* Az Úr jósága című művek voltak. *Süll Kinga* vezényletével az együttes megmutatta, hogy az igaz hittel és őszinte

lelkességgel való éneklés magával ragadja nem csak az előadót, de a hallgatót is.

A pódiumon a vegyeskarok következtek, a **Vox Antiqua Kamarakórus**, a **Psalterium Hungaricum Kórus**, a **FIRESZ Cantate Domino Kórusa** és a **Debreceni Református Kántus** közös előadásában Kodály Zoltán Adventi ének, Jövel, Szentlélek Úr Isten és A 121. genfi zsoltár csendültek fel. A több mint 100 tagú kórust *Kiss Csaba, Arany János és Deményi Sarolta* vezényelték.

Ami ezután következett, nehéz szavakba önteni, megható és felemelő volt egyben. A köszöntők sorát Debrecen város képviselőiben *Dr. Mazsu János* polgármesteri tanácsnok kezdte, majd *Somogyváry Ákos*, a Magyar Kórusok és Zenekarok Országos Szövetsége Tanácsadó Testületének elnökeként és az Erkel Ferenc Társaság képviselőiben is szólt az ünnepelthez. Arany János, aki a Tiszántúli Református Egyházkerület Zenei Főigazgatója, méltató szavai végén a **Kántus és a Psalterium Hungaricum Kórus**

számára komponált Vajda János kánont adták elő ősbemutatóként. A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának képviselőiben *Dr. Duffek Mihály*, tanszékvezető egyetemi tanár személyes hangvételi beszéde mosolyt és könnyeket csalt az arcokra. A Tanár Urat a kedves szavak mellett elárasztották ajándékokkal, virágcsokorral, könyvvel, hasonló kiadású kottával, melybe minden aznapi előadó beleírta a nevét.

Az igazi ajándék csak ezután következett, a több mint 300 előadóval megszólaló Kodály Zoltán talán legszebb oratóriuma, a Psalmus Hungaricus előadása. A **Kodály Filharmonikusok** idén, a Kodály-év kapcsán talán többet is játszották a művet, mint máskor, de biztos vagyok benne, hogy lelkületében ilyen őszintén ritkán szólal meg. A tenor szólót *Szerekován János* énekelte, rendkívül érzékenyen reagálva *Berkesi Sándor* karmesteri pálcájára. A magyar zsoltár mondanivalóját és fájdmát ma is aktuálisnak mutató produkció, hallgató és előadó számára egyaránt örök emlék marad.

Sándor, köszönjük, hogy tanítasz minket!

Kodály Zoltán lelke szálljon Rád!

Deményi Sarolta

a Hajdú-Bihari Zenei Egyesület elnöke
2017. december 15.

A VÁRBAN IS FORR A VILÁG

Kodály Zoltán születésének 135. évfordulójának tiszteletére a **Contrapunto Kamarakórus** a Kodály Világa támogatásával a nem olyan régen az Európa-ligetbe helyezett Kodály-szoborhoz szervezett találkozót december 16-án a déli harangszó idejére.

Jakobey Márton, a Contrapunto Kamarakórus karvezetőjének eredeti elképzelése az volt, hogy mindazokkal együtt, akik a felhívásra megjelennek, felzeng a magyarokhoz c. kánon a Mester születésnapján, anélkül, hogy bármilyen beszéd elhangozna, pusztán az együtt éneklés örömeivel emlékeznek, ünnepelnek. Amikor *Sebestyén Farkas Ilona*, aki az ötvenes években Kodály Zoltán tanítványa volt a Zeneakadémián, csatlakozott a **Hunyadi Véndiák Kórus**sal a Kodály Világa hívására, a program egyre vonzóbbnak, gazdagabbnak ígérkezett.

Már fél tizenkettő körül megjelentek az első együtt énekelni vágyók. *Sebestyén Márta* népdalénekes is csatlakozott a gyülekezőkhöz. A Kodály Világa baráti kör tagjai az ország különböző pontjairól érkeztek. *Villányi Eszter* karvezető például Szombathelyről utazott kora reggel Budapestre, hogy a csoporthoz szegődjön.

Nem volt különösebb irányítás, nem hangzott szónoklat, csak csendben gyűltek, gyűltek az érkezők, beszélgettek, örültek egymásnak, annak, hogy egyre többen vannak, és

spontán szólamokba rendeződtek. A tér közepén elhelyezett emlékkönyvet a megemlékező gondolatok, a résztvevők kézjegyei egyre gazdagították, a Kodály-szobor környékén gyarapodtak a virágok.

Majd miután a környékbeli templomok harangjai elnémultak, először a szintén születésnapját ünneplő *Sebestyénne Farkas Ilona (Mona néni)* vezényletével csendültek fel Kodály Zoltán Adventi ének és Köszöntő című művei, majd *Jakobey Márton* dirigálásával az eredetileg is tervezett Forr a világ kezdetű kánont énekelte el az egyre lelkesebb társaság. Az eső is elállt, még a felhők is félrehúzódtak, hogy fénybe borulhasson a liget egy lélekemelő pillanatra. És hiába ereszkedett le a karnagyok keze, hiába hallgatott el az erre az alkalomra összeállt kórus, senki sem mozdult, mintha még mindannyian várták volna a folytatást.

Lesz folytatás 2018. március 6-án és december 16-án, mert a Contapunto és a Kodály Világa hagyományt kívánnak teremteni. Kodály Zoltán születésnapjának és halálának évfordulóin, és remélhetően évről évre egyre többen csatlakoznak majd a kezdeményezéshez, hogy ezeken a napokon is minél többen érezzük az összetartozás örömét, hogy minél többen osztozzunk gondtalanul, oldódjunk fel Kodály Zoltán ideájában:

”Az ének szebbé teszi az életet, az éneklők másokét is. Nem sokat ér, ha magunkban dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia, amiben mind egyek lehetünk. Akkor mondhatjuk majd csak igazán: Örvendjen az egész világ!”

Magam és a Kodály Világa kezdeményezés valamennyi résztvevője nevében köszönöm a sok szép élményt, mellyel ebben az évben is elkápráztattak bennünket.

Csikai Ildikó (Kodály Világa)

BÁRDOS HANGVERSENY 2017 A RÉGI ZENEAKADÉMIÁN

A Bárdos Lajos Társaság hangversenyei több mint két évtizedes múltra tekinthetnek vissza.

A Régi Zeneakadémia visszatérő vendégei vagyunk minden őszi és tavaszi évadban. Szinte minden alkalommal van egy-egy kiemelkedő esemény amiről a hangverseny során mint a műsor vezetője megemlékezhetek. Így volt ez legutóbb 2017. november 18-án is. A műsor gerincét két énekkar és egy kamaraegyüttes alkotta.

Ezen az estén elsőként a **Vox Voluptatis Kórust** köszönthettük, mi is a név magyar jelentése? Az öröm hangja, ez az ami a kórus profilját meghatározza – örömmel énekelni és örömet adni az éneklésen keresztül a hallgatónak. A kórus 1992-ben alakult. Mégpedig a neves budapesti Madách Imre Gimnázium érettségizett diákjaiból, akik szívesen vállalták, hogy továbbra is együtt énekeljenek, élvezzék a zene örömét.

A kórus alapító karnagya *Takács László* volt, a Gimnázium egykori neves énektanára, aki 2012-ig vezette a kórust. Azóta is figyelemmel kíséri a kórus életét, hiszen egykori tanítványa léphetett a helyébe: *Ráduly Ildikó* ének-zene tanár, karvezető, a kórus jelenlegi vezetője, és így megszakítás nélkül virágzik tovább az énekkari kultúra.

A kórus repertoárján világi és egyházi művek egyaránt szerepelnek, magyar és külföldi szerzőktől, a reneszánsztól napjainkig, a

hangversenyen színes válogatást mutattak be ebből. Műsoruk első száma Kodály Zoltán köszöntéseként hangzott fel a jubileumi év alkalmából a: Nagyszalontai köszöntő. Majd két madrigál került előadásra különböző korból, a 16. századi angol zeneszerző Thomas Weelkes műve: Tavaszi dalocska, azt követően a gazdag életművel rendelkező 20. századi Farkas Ferenc Weöres Sándor versére írt gyönyörű Rózsamadrigálja. Mondhatjuk mindkét mű az „öröm hangját” sugározta a hallgatóság felé.

A szakrális művek világából, a 18. századi német zeneszerző Georg Schürmann: Laudate Dominum című műve szólalt meg.

Ráduly Ildikó vezetésével a kórus szép sikereket ér el, legutóbb „Gálakórus” minősítésben részesültek. Rendszeresen részt vesznek a Bárdos Lajos Zenei Hetek keretében tartott Kórustalálkozókon. Ezen a hangversenyen befejezésül Bárdos Lajos műveiből a Széles a Duna és a Régi táncdal hangzott el, nagy közönségsikerral.

Bárdos Lajost leginkább csodálatos kórusművei

által ismeri a közönség és lelkesednek érte az énekesek. De gazdag oeuvre-jében ritka szép gyöngyszemek bújnak meg. Legutóbbi hangversenyein már bemutatunk néhány különleges alkotást. Akinek ezt köszönhetjük, *Nagy Márta* zongoraművésznő, aki már több ízben szerepelt Bárdos Társaság hangversenyén. Kollégája volt Daróci Bárdos Tamás a Weiner Leo Prima Primissima-díjas Zeneművészeti Szakgimnáziumban és először az ő kamaraműveiből adott érdekes válogatást. De mindig szívesen adott lehetőséget ifjú tanítványainak a szereplésre, ahol kiváló empátiával, tökéletes zongora kíséretével segítette a még ifjú tehetségeket. Majd biztatta Bárdos Ágotát, kutakodjon a Bárdos Múzeum könyvtárában, – ahol a zeneszerző ifjú korából származó egyre újabb, még kéziratban lévő zongorakíséretes művekre talált – ezáltal a sokáig ismeretlenségbe rejtőzködő művek nyilvánosságra kerülhetnek.

A tavalyi hangversenyünkön 2016-ban, már egy híres Ady versre „Góg és Magóg fia vagyok én” komponált dal került előadásra. Most meghallgattuk a következőt. (Mindkét megzenésített Ady-dal 1923-ban keletkezett, kéziratban található.)

Bárdos Lajos-Ady Endre: Mert engem szeretsz...

*Áldott csodáknak / Tükre a szemed,
Mert engem nézett / Te vagy a bölcse,
Mesterasszonya / Az ölelésnek.
Áldott ezerszer / Az asszonyságod,
Mert engem nézett, / Mert engem látott.
S mert nagyon szeretsz:
Te vagy az Asszony, / Te vagy a legszebb.*

A dalt *Kádár Viktória* énekelte *Nagy Márta* zongorakíséretével.

Ezt követően a műsor során két rövid csellódarab következett, amit Friss Antal Gordonkaskolájához készített Bárdos Lajos, a Zeneműkiadó 1953-ban adta ki.

„Estéli dallam és Fönt a hegytetőn”, előadta *Bozsoki-Sólyom Pál*, a Weiner Leó Szakgimnázium harmadéves növendéke. Zongorakísérője: *Nagy Márta*

Majd ismét szóló ének következett, *Kádár Viktória* 8 magyar népdalt énekelt Bárdos feldolgozásban: „Addig rózsám..., Szép szakmári lányok..., Az árgyélus kismadár... Hídló végén..., Elment a madárka..., Az én rácsos kapum... Fazekas inas és Vékony deszka.”

A zongorakísérő: *Nagy Márta*.

Az ifjú énekesnő Svájcban él, májusban diplomázott Bernben a Művészeti Főiskola tanári szakán és most a Bieli Operastúdió első éves hallgatója. Beszédén az enyhe akcentus érezhető, de szívesen szólt arról, hogy külföldi szereplései alkalmával szívesen válogat a magyar népdalok világából, amit mindig örömmel és elismeréssel fogad a közönség.

Ezen a hangversenyen közönlítettük azt az örömteli hírt, hogy A Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti tagozata, Zenepedagógiai-díjban része-

sítette **Daróci Bárdos Tamás** zeneszerzőt, a Weiner Leó Zeneművészeti Szakgimnázium egykori tanárát. Laudációt *Tóth Péter és Nógrádi Péter* zeneszerzők mondtak. Tamás a Bárdos Társaság társelnöke, egészségi okokból, hosszú ideje már nem tud közöttünk lenni. Így az ünnepségen is az Ő nevében a felesége *Molnár Katalin* mondott köszönetet és Ő vette át a megtisztelő díjat. Ez alkalomból a hangverseny közönsége és közreműködői egy képeslapon aláírva küldték jókívánságainkat és szeretetteljes üdvözlőket Daróci Bárdos Tamásnak.

A hangverseny utolsó harmadában az **Amadeus Kórus** vonult a színpadra. A budapesti Veres Pálné Gimnáziumnak mindig elismert jó hírű kórusa volt, említésre méltó elődök: Ugrin Gábor, majd Arany János tették ismertté. Méltó utódként folytatta a munkát *Réger Mónika*, 1994-től 20 évig volt az iskola énektanára, karnagya. Már az első évben megszerették és tisztelték tanítványai. Az Amadeus Kórust 1999-ben alapították a Veres Pálné Gimnázium érettségizett diákjai, énekkari tagjai, karnagyuk Réger Mónika vezetésével és éppen azért, mert szerettek énekelni és szerettek volna továbbra is együtt énekelni.

Az éneklő kedvet mindjárt első műsorszámukkal bizonyították: a 16-ik századi angol zeneszerző, Thomas Morley: Sing we and chanti it, dalával. A következő művet azért választották, mert nagyon szívesen éneklük Kodály Zoltán: Gömöri dal c. kórusművét. Már a gimnáziumi évek alatt is nagyon sikeres volt a kórus: minden alkalommal elnyerték a legmagasabb minősítést és az „Év kórusa” címet. Sokat szerepeltek itthon és külföldön, ifjúsági kórusként Neerpeltben „Cum laude” I. helyezést értek el. A külföldi sikerekre emlékezve, Kodály Zoltán emlékének tisztelegve énekeltek el az Esti dalt.

A Karácsonyi koncertekre készülve hangzott fel Bárdos Lajos két bensőséges hangulatú műve: Ave Maris Stella, és a Karácsonyi bölcsődal. Majd igen szép befejező számként szólalt meg a gyönyörű Csillagvirág. A nagyszámú közönség hosszan tartó, lelkes tapsal köszönte meg a közreműködők színvonalas, szívből jövő örömet árasztó szereplését.

* * *

– Akkor még nem sejtettük, hogy egy lehulló csillag, egy élet befejezését jelentette. –

Requiescat in Pace

Póczonyi Mária életének 87. évében, 2017. november 11-én tragikus hirtelenséggel elhunyt. Életét a zene szeretete és szolgálata jellemezte. Az alapokat a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban töltött nyolc év jelentette, ahonnan az út a Zeneakadémiára vezetett. A Középkiskolai Ének-zene Tanszéken 1952-ben diplomázott, majd az I. kerület Kosciuszkó Tádé utcai iskolába nevezték ki énektanárnak, ahol megalapozta az Ének-zene tagozatot.

1961-től a Szegedi Zeneművészeti Szakiskolába kapott meghívást, szolfézs, zeneelmélet, módszertan, karvezetés voltak főbb tantárgyai. 1972-től az Esztergomi Tanítóképző Intézetben, 1977-től a Budapesti Tanítóképző Főiskolán tanított mint főiskolai docens, nyugdíjba vonulásáig. Aktív munkásságot folytatott a Népművelési Intézetben, számtalan főiskolai jegyzete jelent meg, közismert volt kórusvezetői munkássága.

Alapítója volt a Bárdos Lajos Társaságnak.

Dolgos életét követően, nyugodjék örök békében!

Márkusné Natter-Nád Klára

IN MEMORIAM BIRTALAN JÓZSEF

Kilencvenéves korában Tiszaújvárosban elhunyt Birtalan József zeneszerző karnagy, tanár, aki gazdag alkotói és eredményekben jelentős pedagógiai munkásságának nagyobb részét Marosvásárhely zeneszerető közösségének javára gyümölcsöztette.

Kolozsvári tanuló és útkereső éveit után – hiszen ott már a zeneakadémia hallgatója, a zeneiskola tanára és a Filharmónia hangszerese volt – fiatal diplomás zenetanárként 1958-tól Magyarországra távozásáig, 2001-ig városunkban élt és dolgozott. Az 50-es, 60-as években Marosvásárhelyen a fiatal szárnyukat bontogató művészeti intézmények: Az Állami Székely Népiegyüttes, a Filharmónia, a Rádió magyar adása jelentős fiatal zenésztársaságot vonzott városunkba. Így Birtalan Józsefet, és feleségét is, akik mint a Népiegyüttes karnagyai itt tevékenykedtek nyugdíjazásukig.

Karnagy tevékenysége mellett fontos szerepe volt a Tanárképző Főiskolán zenetanáraink képzésében is. Meg kell említenünk a Népiegyüttes híressé vált gyermekkórusát, melyet Ő hozott létre és melynek itt a zenével megfertőződött tagjaiból később több zenetanár, karvezető nevelkedett.

A változások után létrehozta a Vártemplom Cantemus Leánykarát, melylyel a 90-es években szintén komoly sikereket ért el itthon, Párizsban és az

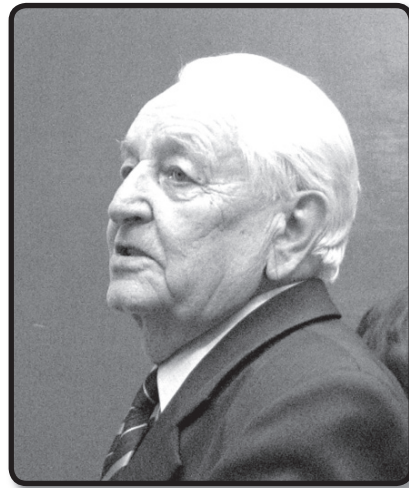
anyaországban. 1993-tól óraadó tanár a Kántortanító Képző Főiskolán. Eredményiért 1998-ban az EMKE Nagy István díjjal tüntette ki.

Mint zeneszerző elsősorban kórusműveket írt. Jelentősek a gyermekek számára didaktikai céllal megírt két – háromszólamú gyerekdalai, kánonjai, népi játékdalaink feldolgozásai. Szilágysági születésű, falusi környezetben felnövekvő a népzene szerető és ismerő szerző, így fiatal alkotói periódusának legsikeresebb darabjai a szellemes népdalfeldolgozásai. Ezek közül minden kórus, legyen az egyszemélyes vagy vegyeskar, talál a maga számára hangulatos, előadható kórusművet, de népdalénekesek számára is írt népdalokhoz zongora, vagy zenekari kíséretet.

Idős korában, mint a Vártemplom presbitere, és mint az Erdélyi Református Egyházkerület Zenei Tanácsa elnöke Birtalan József figyelme egyházi zenénk felé fordult. Nem csak Erdélyben, az anyaországban is nagy népszerűségnek örvendenek zsolnárfeldolgozásai, egyházi művei.

Felesége Judit asszony, aki nemcsak hű társa, hanem legközelebbi munkatársa is volt, az általa alapított Vártemplomi PSALMUS Kórusával mutatta be nagyobb lélegzetű műveit.

Számomra, a kórus hajdani énekese számára maradandó élmény volt a Reményik Sándort verseire komponált Templom és Iskola című mű

hazai bemutatója. (A mű először a Debreceni Kántus előadásában hangzott el Berkesi Sándor vezényletével.) Az anyaországba való távozásuk után én vettem át a PSALMUS vezetését. Két alkalommal énekeltünk Tiszaújvárosban, ahol a Birtalan házaspár által alapított kórusok vendégei voltunk. Megcsodálhattuk új hazájuk dalosainak szeretetét, melyek körülöleltek minket. Örömeinkre a PSALMUS 25-éves ünnepségén, Marosvásárhelyen vendégül láthattuk mindkettőjüket.

Drága Jóska bátyánk, köszönjük a sok szépet, amit Tőled kaptunk. Pihenj békében!

Kovács András

Megjelent az Új Kezdet (Marosvásárhelyi Ref. Vártemplom lapja) 2017. októberi számában.

NÉVADÓINKRA EMLÉKEZTÜNK 2017-BEN, MERT A NÉV KÖTELEZ

Az Andor Ilona Baráti Társaság több, mint 20 éve az akkori elhárításukat szem előtt és tiszteletben tartva minden akadályt leküzdve azon munkálkodik, hogy névadók emlékét ne hagyják elveszni, ezért a Kodály Kórus programjait a névadók évfordulóinak jegyében szervezik és nemcsak a címben szereplő gondolat miatt, hanem alapítólevelüknek is egyik fontos üzenete a Kodály és Bartók művek hagyományörző letéteményeseként munkálkodni, az ünnepet a hét-köznapok sorából kiemelni.

Az első koncert kora tavasszal márciusban a Magyar Kodály Társaság soproni tagságának felkérésére hangzott el a meghitt hangulatú Szent György templomban, mely kettős tiszteletadás volt a névadók

előtt. 2017-ben a zenész társadalom Kodály Zoltán születésének 135. évfordulóját ünnepelte megemlékezve halálának 50. évfordulójáról. Számunkra ez nem csak ebben az évben program, hanem mindennapjaink, műsoraink fontos vonala, hiszen a kórus több mint hatvan éve kapta meg az engedélyt a névviselésre Tanár Úrtól! Sok tagunk személyes emléket is őriz a Mesterről. Sajnos alapító karnagyunk és példaképünk Andor Ilona már 1977 óta 40 éve, hogy nincs közöttünk! Andor Ilona a XX. századi magyar zenetanárok és karvezetők kiemelkedő egyénisége

volt, munkássága a mai nemzedéknek is örök példaként szolgál. Nem véletlen, hogy Kodály Zoltán is kitüntette barátságával, melyet a neki írt művekkel és a már említett névhasználat engedélyezésével húzott alá 1949-ben.

A Baráti Társaság fontosnak tartja a fiatal karvezetők munkájának nyomon követését is, így mindig részt veszünk a Zeneakadémia és a KÓTA közös rendezvényén idén a XIII. Karvezető Konferencián, a Fiatal Karvezetők Versenyén melyet Lantos Rezső emlékére rendeznek, most azt is a Kodály év szellemében. A három helyezett a különböző díjak, jutalmak mellé az általunk felajánlott „Egy mindenkiért, mindenki egyért” c. kötetet kapja, az első helyezett pedig a „Képek, emlékek, gondolatok 111 – in memoriam Andor Ilona,” c. albumot is, melyben névadónk életének dokumentumait ismerhetik meg.

Az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa két alkalommal áprilisban Vejnemőjnen muzsikál címmel, október 15-én pedig Köszöntő címmel tartott csak Kodály művekből hangversenyt a KÓTA szervezésében, a Nemzeti Galéria Kupolájában. A produkcióba bevontuk a **Vox Hungarica Női Kar** énekeseit is akik nagy örömmel társultak, a közös munka eredményeként nagy sikerrel adtuk elő a kevésbé énekelt vagy nagyobb létszámot igénylő műveket. A két karnagy *B. Horváth Andrea* és *Döbrössy János* felváltva vezényelte az „összegyűrt” két nőikart, többek között elhangzott a Cigánysírató, az I. Hegyi éjszaka Breinich Beáta éteri szólójával és a III. is, a Vízkereszt, a Jelenti magát Jézus, a Harangszó – ebben a **Magyar Állami Operaház Gyermekkarának** kis énekesei „gingallóztak” fényesen csengő hangzással, csillogó szemmel (karnagy *Hajzer Nikolett*), a Vejnemőjnen muzsikál *Bíró Zsófia* zongora

Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa-Vox Hungarica Női kar - Állami Operaház Gyermek Kamarakórusa

kíséretével.

A tavaszi soproni hangversenyen a kórus vegyes műsort adott, az október elsejei emlékhangversenyen azonban csak Kodály művek szólaltak meg, egyben a zenei világnapról is megemlékezvén az Óbuda-Hegyvidék Szentháromság Plébániatemplomban. A kórus a Folyik a víz kezdetű kétszólamú feldolgozással nyitotta műsorát, melynek mély tartalmú szövegét De-

vecseri Gábor írta, mert ez volt Andor Ilona legkedvesebb bicíniuma. Az a cappella világi és egyházi műveket két Kodály dal színesítette *Breinich Beáta* és *Krajnyák Dalma* előadásában, minden művet *Németh Sándor* kísért a tőle megszokott méltó szinten.

Az őszi időszakban még Dorogra is eljutott a nőikar az 52. Nemzetközi Kórusfesztiválra, de itt csak rövid műsort adhattunk így a Kodály művek

Döbrössy János, B.Horváth Andrea

közül a Zöld erdőben került a palettára a többi mellé, mert az Esti dalt egy skót vegyeskarnak átengedtük. A jó hangulatú vacsora után azonban alkalom adódott a két kórus, sőt a többi fellépőkkel közösen elénekelni a művet – mindenki igen meghatódott a spontán kialakult bensőséges előadástól.

Minden évben sok kórust megmozgató adventi hangverseny hallható a pesterzsébeti Szent Erzsébet Főplébánia templomban *Rózsavölgyi Ildikó* szervezésében, itt az alig tízperces műsoridő okán a Magyar misét adtuk elő koncert szerűen *Németh Sándor* kíséretével, mert úgy gondoltam meg kell mutatni a mű valódi sokszínűségét, az unisono dallam csodálatos pentaton fordulatait, a nem kimódolt ütemváltások leleményét, a magyar nyelv zenével aláhúzott mesteri alkalmazását. Idén nem adtunk külön adventi hangversenyt, mert köszönetképpen a próbalehetőségért bekapcsolódtunk a Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium karácsonyi műsorába, ahol a **Lukin Eszter Vegyeskarral** közösen az Adventi éneket szólaltattuk meg *Németh Sándor* vezényletével. Bárdos Lajos Karácsonyi bölcsődalának előadásába a Kicsinyek kórusa is bekapcsolódott (karnagy *Boleszáné Váradi Andrea*) így három kórus zárta a műsort – ezt magam vezényeltem, visszaidézve az iskolában eltöltött 33 év sok kedves koncertjének feledhetetlen pillanatát.

Az évre a koronát a december 16-i ünnepi Kodály 135 kórushangverseny tette fel a Zeneakadémián, ahol a kórus a 150. genfi zsoltárban énekelt, mint összkar- ezt *Jobbágy Valér* dirigálta és a zárószám a Forr a világ, melyet egyik mesterem *Párkai István* vezényelt.

Az évvégén nagy öröm ért bennünket, mert az Alapítvány a Közjóért pályázatán anyagi támogatást nyertünk egy 2. cd kiadásához, melyet az MTVA

archív anyagából válogathatnak és reményeink szerint a Kodály nevet viselő iskolák és kórusok ajándékként kaphatják majd meg valamint azok a kórusvezetők akik a Bartók és Kodály művek megszólaltatásával példát adnak más kollégáknak, kórusoknak. Ezzel a 2. lemez-

Zeneakadémia dec. 16

zel teljes lesz a 27 Bartók egyzenésűkarok és a legismertebb Kodály művek anyaga, melyet a '70-es évek elején rögzítettek és un."zésített" azaz örökre megmaradó anyagként tároltak az Andor Ilona vezényelte felvételekből.

Karnagyunk a történelmileg is állandóan változó korban tudott olyan értéket létrehozni amely ma is időtálló. A hazai rádió-, televízió- és lemezfelvételeken kívül az 1965-ben Angliában az EMI-nél készített lemeze a leghíresebb, mely magyar előadóként először kapott Edison

díjat, majd Cohen díjat is!

Munkálkodásunkat, mely Andor Ilona nevének megőrzéséért van, nem kényszerből tesszük, hanem úgy érezzük, hogy a magyar zenepedagógus-, karnagy társadalom olyan személyiségéről van szó, aki akaratlanul is beírta magát a XX. század zenei aranykönyvébe, ezáltal példaértékű.

B. Horváth Andrea

DR. BRÜCKNER HUBA: EGYENES ÚTON – BÁRDOS LAJOS ÉLETE

KÖNYVELŐZETES

A XX. század egyik legsokoldalúbb és legaktívabb zenésze volt Bárdos Lajos, akit tanítványai mind „a Tanár úr”-ként emlegettek. Bárdos Kodály híres, tizenhárom fős osztályába járt (társai voltak például Ádám Jenő, Doráti Antal, Kertész Gyula, Seiber Mátyás, Szelényi István, Szigeti Mihály), és Kodály már ekkor meglátta benne a vokális zene és a zenetudo-

tott. Tudatosan törekedett arra, hogy a kórusokat felnevelje Bartók és Kodály művészetéhez. Fontosnak tartotta azt is, hogy kórusműveiben minden szólam méltó szerephez jusson.

Nevéhez fűződik az Éneklő Ifjúság zenei mozgalom elindítása. Ennek keretében a résztvevő kórusok tagjai a közös éneklés örömét és összetartó élményét élhették meg.

Kertész Gyulával közösen hozták létre a Magyar Kórus Kiadóvalalatot, amely működésének húsz éve alatt kétezernél több művet, közöttük egyedüli magyar kiadóként Kodály és Bartók kórusműveit és írásait publikálta. A kiadót 1950-ben az akkori uralkodó szervek megszüntették, az általuk kiadott egyházi műveket – köztük énekes imakönyveket és a Szent vagy, Uram! gyűjtemény példányait – bezúzták.

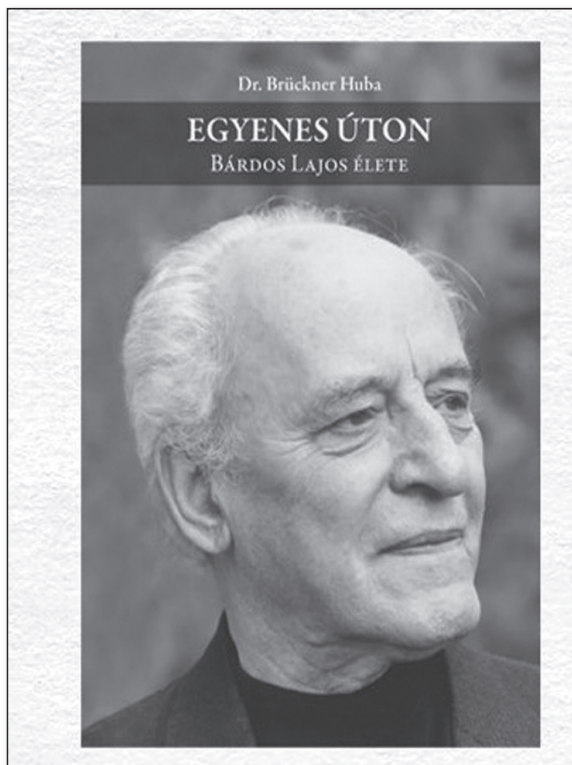
Ebben az időben – 1942 és 1962 között – Bárdos Lajos zeneakadémiai munkája mellett a Mátyás-templom kórusának és zenekarának karnagya is volt, ami keresztény hite nyílt megvallását, vállalását is jelentette. Amikor egészsége már nem engedte, hogy karnagyként működjön (többször kapott vezénylés közben szívvrohamot, de ilyenkor is mindent megtett azért, hogy az adott művet befejezhesse), zenetudósként végzett hallatlanul értékes kutatói és publikációs munkát. A Liszt Ferenc, a jövő zenésze c. munkájáról írta a Magyar Tudományos Akadémia kiadványa, hogy a könyv minden egyes fejezetéből egy-egy önálló könyvet lehetne (és kellene!) írni.

Bárdos életének ez az összefoglalása csak előzetes, nagyvonalú áttekintése annak a hihetetlenül gazdag életműnek, amelynek részletesebb megismerését segíti dr. Brückner Huba 364 oldal terjedelmű és színes illusztrációkkal gazdagon szemléltetett könyve, amely a Bárdos Lajos Társaság gondozásában jelent meg a karácsony előtti napokban. A mű betekintést enged Bárdos Lajos családja életébe is, ennek érdekessége, hogy a gazdag alkotói munka mellett a zeneszerző, zenetudós, karvezető és aktív közéleti személyiség feleségével, Waliczky Irénnel 11 gyermeket nevelt fel nagy családi harmóniában és pezsgő kulturális légkörben.

Bárdos élete párhuzamos a XX. század történetével, annak összes megpróbáltatásával és kihívásával. Mint bátor és elhű embernek, még arra is volt ereje, hogy a II. világháború napjaiban ne csak saját az akkor már meglévő 10 gyermekéről, de az általuk bújtatott zsidó származású személyekről is gondoskodjon. Az 1950-es években az elhű Bárdost az ÁVO az Andrássy út 60-ba citálta be.

Bárdos műveit a kórusok – itthon és külföldön egyaránt – örömmel éneklik. Reméljük, hogy e könyv segíti majd, hogy az előadók többet tudjanak az alkotó gazdag életútjáról is.

Dr. Brückner Huba

mány nagy mesterét.

Négy kórusnak volt rajongásig szeretett karnagya (**Cecília Kórus, Palestrina Kórus, Budapesti Kórus** – ennek alapítója és örökös karnagya is volt – és a **Mátyás-templom Kórusa**). Példátlanul sikeres kórusnevelő és karnagyi munkájára figyelt fel régi tanára, Harmat Artúr, amikor meghívta a Zeneakadémiára tanítani, ahol negyven évig tanított tizen-negy különböző tárgyat. Legtöbbnek a tananyagát is ő dolgozta ki.

Mint zeneszerző hatszáznál jóval több művet alko-

KÉPEK ÉS SZOBROK A MESTERRŐL

KÖNYVAJÁNLÓ

Márkusné Natter-Nád Klára: Kodály ábrázolások a képzőművészetben Magyar Kodály Társaság 2017

Kodály Zoltán születésének 135. és a Magyar Kodály Társaság megalapításának közelgő 40. évfordulójára készült el az a könyv, amely a zene és a képzőművészet, de a kultúrtörténet szerelmeseinek is egyaránt hasznosnak bizonyul.

Márkusné Natter-Nád Klára ének-zenetanár, karvezető, zenei szerkesztő, a MKT lapjának szerkesztője, a Zene-Szó állandó munkatársa, a KÓTA Szerkesztő Bizottságának elnöke, zenei műsorok szerzett műsorvezetője, újságíró a szerző. Ugyanolyan ügyszeretet, pontosság és ismertetésszándék vezérelte ennek a könyvnek a létrejöttét is, ami Klárika többi alkotására, saját könyveire és szerkesztőként jegyzett más alkotásokra is jellemző.

A beköszöntőt a pályatárs, egykori iskolatárs, Szőnyi Erzsébet írta. „Aki végiglapozza ezt a kiadványt, szinte hallja hangját, zenéjét, a kórusokat, a Psalmust, a Székelyfonót, Hány Jánost. Némelyik ábrázoláson feltűnik az a derű is, mely oly nagyon jellemző volt rá. A megjelenítések egymás utánja felidézheti a nézőben Kodály Zoltánt, az embert” – olvashatjuk.

Fodor András Az énekmondó c. verse követi a bevezetőt, a kézirat fotójával, majd nyomtatva is, amely méltó képet fest a nagy zeneszerzőről – ezúttal szavakkal.

Márkusné előszavában leírja a kötet létrejötté-

nek történetét. Megtudjuk, hogy a könyvben szereplő műalkotás reprodukciók sorra megjelentek a MKT lapjában az évek során azóta, amióta Klárika szerkeszti a lapot, vagyis 1994 óta. „Kifejezett célunk, hogy felhívjuk a figyelmet a társművészetek kölcsönhatására. A képzőművészeket is gyakran meghihette Kodály zenéje, személyisége, és ki-ki a maga módján igyekezett azt kifejezni, megformálni. Bár kevés művésznak állt módjában a még élő mesterről készíteni az alkotást, de sok jó fotó alapot adott a megformáláshoz, megörökítéshez” – olvashatjuk.

Ez után 65 képzőművész 81 alkotásának fotója következik. Ezeket kívül jónéhány emléktábla, vagy Kodály-mű ihlette alkotás is jelen van. Az igényesen és szépen elrendezett fotókhoz magyarázat is társul: megtudjuk ki az alkotó, mikor, milyen technikával készült és hol található. Ha van személyes kapcsolódás, azt is megtudjuk, pl. azt, hogy kinek ajándékozta a szerző az adott művet. Az alkotók névsora Borsos Miklóstól Kő Pálon át Légrády Sándorig terjed. Minden reprodukció művészi, pontosan visszaadja az eredeti mű hangulatát.

A kötet végén Meszlény Anna jóvoltából megtaláljuk a képzőművészek rövid bemutatását is, betűrendben. Térkép, a forrásmunkák jegyzéke és néhány jegyzet zárja az igényes kiadványt.

Márkusé Natter-Nád Klára munkássága mindvégig a precíziségről és a szolgálatról szólt. Ez a mű sem kivétel. Hiánypótló és fontos: soha senki nem foglalkozott ezen alkotások ilyen rendben való kiadásával. Jó elmélyedni benne, nézegetni a képeket. Valóban zenét, muzsikát sugallanak, ahogyan a Beköszöntőben olvastuk.

A hatalmas munkáért köszönet jár a szerzőnek, magunknak pedig sok hasonló gondos kiadványt kívánok.

Dr. Fehér Anikó

KODÁLY ZOLTÁN BUDAPESTEN

KÖNYVAJÁNLÓ

**Írta és összeállította: Ittzésné Kövendi Kata Felelős szerkesztő: Ittzés Mihály
Kiadja a Magyar Kodály Társaság és a Kodály Archivum, Budapest, 2017**

Régóta érlelődik ez a munka. Megérte a sok idő, mára egy teljes, Kodály Zoltán életének és munkásságának budapesti helyszíneit érdekesen és pontosan bemutató könyv született. Hasznos a szakértők, azaz a Kodályt művészként és tudósként ismerők, de a turisták, a Budapestet mélyebben megismerni szándékozók számára is.

A kiadvány kézben tartható méreténél és a mellékelt térkép miatt méltó társa egy valóban megtehető sétának. A helyszínek pontos leírásán túl idézeteket találunk benne az épülethez ill. utcához kapcsolódó interjúkból, leírásokból. Mindezt életrajzi és kortörténeti adatok is kiegészítik.

Ki tudja pl., hogy a hírneves Eötvös kollégium eredetileg nem a Ménesi úton volt? Vagy a gyakran emlegetett Budapesti Tudományegyetem, amely Kodály első felsőfokú tanulmányainak színhelye volt, mely utcában található? Talán nem is gondolkodunk ezeken, ám most leírva megindul a fantáziánk: mennyit is változott fővárosunk!

A szerző nagy figyelmet fordít a pályatársak megemlékezésére is. Ha „útközben” más zeneszerzőről, népzene kutatóról találhatunk megemlékezést, azt is bemutatja. Így ismerhetünk meg pl. több Lajtha emléket. De nem megy el a szerző más jelentős múzeum vagy történeti

emlék, szobor vagy emléktábla mellett sem. Számos emléket, rövid történetet is közöl a mű, és olvashatunk a szerzőnek Kodály életének szemtanúival tett személyes találkozásairól is. A kötet végén egy rövid összefoglalót kapunk, majd néhány útvonaljavaslatot, amelyeket végig járva teljessé válhat tudásunk a helyszínekről.

Tartozik a könyvhöz egy útmutató is, egyik oldalán számozott térképpel, amelyen a könyvben található sorszámok alapján lehet kikeresni a pontos helyszínt. A másik oldalon pedig a helyszínekhez tartozó egyéb tudnivalókat találjuk: nyitvatartási idő, belépődíj, a megközelítés módja, hozzá tartozó zenei vagy egyéb részlet netes kikereshetősége stb.

Ittzés Kata tanárom volt a híres Kodály iskolában. Azt, hogy a Zeneakadémiára kerültem hallgatónak, később óraadónak, részben neki köszönhetem. Nemcsak a szakmai tudás átadása miatt, hanem annak a széleslátókörűségnek, a világ iránti kíván-

csiságnak a megmutatásával, amelyben részesülhettünk óráin. Abban az időben beszélt az angliai énekkultúráról, amikor útlevelet csak háromévente lehetett szerezni. Megmutatta, milyen fontos a jó és használható nyelvtudás, a zenében való jó tájékozódás. E könyvéből ugyanazt érzem kiragyni, amit az óráin: figyelni kell mindenre, mert mindenből tanulni lehet.

E könyv olvasását csak úgy érdemes elkezdni, ha bőven van rá időnk. Nehéz ugyanis letenni. Utána pedig sétára kell indulni, hiszen olyan izgalmas dolgokat fedezhetünk fel segítségével, amilyenekre nem is számítottunk korábban.

A könyv fotói színvonalukban méltóak a szöveges anyaghoz. Ezekért köszönet Szöllösi Mátyást, a nemrégiben felfedezett fiatal fotóművészt valamint Kendé Lucát illeti. Jónéhány fotó származik különféle archívumokból, könyvtárakból ill. a korabeli sajtóból.

A könyvet tekintethetjük a jubileumi Kodály-év megkoronázásának.

Azt mutatja meg ugyanis, hogyan lehet egy emléket méltó módon megőrizni: Kodály életének helyszíneit felkeresve, megérezve a séták ízét, a helyszínek hangulatát. Változnak az idők, változnak a szokások: Kodályra nemcsak műveivel és írásaival, de sokoldalú, sokszínű, rengeteg dologra figyelő életének, élettereinek megismerésével is méltón gondolhatunk.

Ittészné Kövendi Kata könyvéből sokan meríthetnek ötletet, a pontos lexikális adatok, tények megismerésén túl. Élvezetes, izgalmas bemutatója méltó időben, a születésnapon, 2017. december 16-án volt a teltházas Kodály Emlékmúzeumban.

Dr. Fehér Anikó

„SZÉP SZAVÚ MŰZSA! TIED EZ AZ ÉNEK!”

30 éves a Keszthelyi Helikon Kórus

A jubiláló Helikon Kórus ünnepi hangversenyét jól szervezett, tematikus, a 30 évet felölelő kórustörténeti kiállítás megnyitója előzte meg, melyen a köszöntőt *dr. Cséby Géza* irodalomtörténész és *Németh Péter* igazgató helyettes mondta. Itt szólalt meg a kórus előadásában Pitoni műve, egyben a jubileum mottója is: „Boldog, aki énekel”

A Helikon Kórus negyvenöt főből álló vegyeskar, tagjai pedagógusok, aktív dolgozók, nyugdíjasok, közülük tizenegyen alapító tagok is, akik 30 éve énekelnek az együttesben.

Ruzsics Ferenc polgármester köszöntőjében kiemelte, hogy az énekkar fontos szereplője Keszthely város és Zala megye kulturális életének, a városkörnyéki települések kulturális rendezvényeinek. A 2014-ben odaítélt rangos Pro Cultura Keszthely díj odaítélésével ezt a több éves tevékenységet köszönte meg a város a kórusnak, Zala megye pedig Közművelődési Díjjal tüntette ki az énekeseket és *Kendeh Gusztávné* karnagyot.

A Helikon Kórus szoros kapcsolatot ápol Keszthely magyarországi és külföldi testvérvárosainak zenei együtteseivel. Ennek szép példája, hogy jubileumi hangversenyükre meghívták a székelyudvarhelyi **Balázs Ferenc Vegyeskart**. Ez az énekkar – melyet 1990 óta *Orosz-Pál József* vezet – változatos műsorával elhozta Keszthelyre „Székelyföld üzenetét”. Autentikus népzenei megoldásaik, hangulatos előadásmódjuk nagy sikert aratott a közönség körében.

Folytatva a köszöntéseket *Dr. Czoma László* beszéde is tükrözte azt a tiszteletet és szeretetet, mely évtizedek óta kíséri a **Helikon Kórus** munkásságát. Meleg hangú visszaemlékezést hallottunk a sok-sok sikerről, belföldi és külföldi szereplésekről, vidám együttlétekről, kirándulásokról. A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Országos Szövetsége nevében *Kertész Attila* Liszt díjas karnagy fe-

jezte ki jókívánságait és adta át a KOTA Diszoklevelét.

A rangos országos minősítéssel (Fesztivál Kórus) rendelkező együt-

tes gondosan összeállított, szép ívű műsorral, az ünnepi pillanatokra jellemző odaadással, lelkesedéssel, átéléssel és a zenei érzékenységgel vezénylő *Kendeh Gusztávné* irányításával. lépett a közönség elé. *Kendehné Pető Éva* 45 éve vezet, vezetett kórusokat Keszthelyen (**Agrártudományi Egyetem Vegyeskara**, Szendrey Júlia Ált. Isk. zenei tagozatának gyermekkara), a Helikon Kórust ő alapította 1987-ben. Az Önkormányzat e több éves tevékenységét „a Keszthely Városért” kitüntető cím adományozásával ismerte el 2001-ben. Áldozatos munkáját karnagyként segítették még – ha nem is hosszú ideig – *Farkas Berta* és *Haga Kálmán*.

A kórust mindig az egységes, plasztikus hangzás, a dinamikai fokozatok árnyalt megszólaltatása és a stílushűségre való törekvés jellemezte. Ebben a törekvésében a Karnagy igazi partnerre talált *dr. Pusztainé Puskás Zsuzsanna* személyében, aki ezen az esten is kitűnt rendkívül érzékeny, technikailag is kiváló zongorajátékával. Az évfordulók kapcsán a kórus tisztelgett Kodály emléke előtt és megemlékeztek Karai Józsefről is születésének 90. évfordulóján. Folyamatosan éltetik a város szülöttének, Goldmark Károlynak művészetét,

most is gondoltak rá egy emlékezetes előadással. Élményt adó pillanatokot szereztek Kodály 121. genfi zsoltárának, Karai Estéli nótázásának, Goldmark Búcsújának és Rossini: Salve Regina c. motettájának megszólaltatásával. Bravúros záró darab volt a nagyszerűen formált Bárdos mű, a Szeged felől. Az igazi befejezést mégis a záró összkari szám jelentette (Karai: Csillagok...), amikor – vastaps közepette

– még legalább húsz énekes, volt kórustagok beálltak a sorokba. Kipirult arcok, könnyes, csillogó szemek idézték az elmúlt harminc év emlékeit – belesűrítve a felhangzó kórusmű lírai megszólaltatásába. A város közönsége felállva, hosszan tapsolva köszönte meg szeretett kórusának és karnagyának, *Kende Gusztávnénak* a harminc évet és a felejthetetlen zenei élményt.

Kertész Attila

„KARAI 90” – EMLÉKKONCERT

2017. március 9-én Pécsen a Liszt Ferenc Hangversenyteremben, március 10-én Szigetváron a Vigadóban szerzői esttel emlékeztek meg Karai József Erkel-díjas, négy éve elhunyt zeneszerző 90. születésnapjáról. Mindkét hangversenyt nagy érdeklődés kísérte, mindkét helyen megtelt az előadóterem

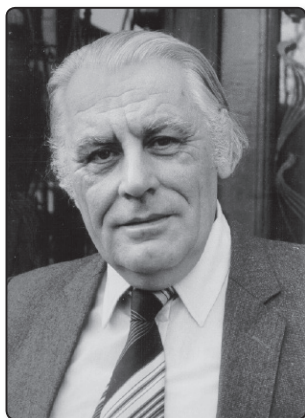
Kertész Attila Liszt-díjas karnagy, a KÓTA Művészeti Bizottságának tagja megemlékezésében méltatta Karai József zeneszerzői tevékenységét, utalt szoros pécs – baranyai, családi, szakmai és baráti kapcsolataira.

* * *

Karai József 1927-ben született Budapesten. Iskolai tanulmányai Budapesten kezdte, majd Pécsen a Pius Gimnáziumban folytatta, ahol kiváló zene-tanárak tanították elméletre és hangszerjátékra. 1947 és 1954 között a Liszt Ferenc Zeneakadémián Viski János és Farkas Ferenc tanítványaként zeneszerzést, Ferencsik János és Kóródi András mellett pedig karmesteri tanulmányokat folytatott. Pályája kezdetén több budapesti kórust vezetett és ez nagyban meghatározta későbbi zeneszerzői tevékenységét. Az instrumentális kompozíciók mellett főleg a vokális zene területén munkálkodott, szoros kapcsolat fűzte az énekes gyakorlathoz. Kórusirodalmának gerincét a magyar líra klasszikusai ihlette művei alkotják. Kezdetben mesterei útját járta, majd egy jellegzetes avantgard korszak következett, hogy aztán eljusson egy letisztult, egyéni hanghoz, jellegzetes stílusához.

* * *

A család nevében *Gönczi Livia* köszönte meg

a két koncert ötletét, azok nagyszerű megszervezését *Szabó Líviának* és *Gersy Károlynak*. Értékelte a zeneszerző iránti figyelmet, valamint a szponzorok támogatását.

Elsőként a **Canticum Pécsi Női Kamarakórus** lépett színpadra. A kórus 1998-ban alakult Ivasivka Mátyás valamikori tanítványaiból, köztük orvos, közgazdász, matematikus, tanár, akik egyúttal baráti közösséget is alkotnak. *Maticsné Darvas Nikoletta* a PTE Művészeti Karán karvezetés-zeneismeret szakon szerzett diplomát, 2014

óta ő vezeti az együttest. A rendkívül szép hangon, kulturáltan éneklő kamarakórus a Tavaszi dalt (szöv.: Rossa Ernő) és az Égi vasút (szöv.: Kertész K.) c műveket énekelte *Körtési András* zongoraművész közreműködésével.

A pécsi **Vocapella** *Szabó Livia* érzékeny vezényletével és plasztikus hangzásával lepte meg a közönséget. Szuggesztív előadásában hallhatuk az Áldalak búval, vigalommal (József A.) és az Intés az őrzőkhöz (Ady E.) c. kompozíciókat. A fiatal együttes a magyar női irodalom autentikus megszólaltatására „szövetkezett”, repertoárjukon gyakran szerepelnek Karai művek. Az énekesek – fiatalok ellenére - komoly zenei műlra tekinthetnek vissza. Korábban jelentős sikereket értek el ének-zene tagozatos és egyetemi kórusaikban (**Bartók Béla Leánykar, Kodály Zoltán Ifjúsági Vegyeskar, Pécsi Egyetemi Kórus**) is. *Szabó Livia* karvezetés tanára *Lakner Tamás* és *Kamp Salamon* volt.

A két kórus ezután a híres katalán dal (Madarak éneke) feldolgozását és a Mindenki c. Oscar-díjas rövidfilm által is népszerűvé vált Tündér ha lennék (szöv.: Iványi M.) című kórusművet énekelte *Szabó*

livia és Darvas Nikolett vezényletével. Szólót énekelt Hartauer Andrea, zongorán Körtési András kísért.

A kamarakórusok után a szigetvári **Szívhúrosok Zenekar** lépett a színpadra. A zenekart Gersy Károly tanár úr alapította 2006-ban a Weiner Leó Zeneiskola növendékeiből. A különleges hangzású zenekar (gitárok, fuvolák, hegedűk, zongora) négy tanszak összefogásának eredménye. A 40 fős együttes repertoárja a barokktól a napjaink zenéjéig terjedő időszakot öleli át. A 2017. évi Dél-Dunántúli Regionális Zenekari Minősítő Versenyen arany fokozatot értek el igen magas pontszámmal. Gersy Károly, a zenekar alapító karmestere Karai József tiszteletére „Hommage a Karai” címmel szerzett zenekari művet, melynek itt hangzott el a bemutató előadása.

A szigetvári kórusélet múltja jelentős sikerekről tanúskodik. A **Tinódi Vegyeskar** elődje a **Szigetvári Dalárda** 1877-ben alakult, 1906-tól Szigetvári Dalosegyesület néven működött tovább, majd 1957-

ben felvette a Tinódi nevet. A kórus „újkori” története összeforrt Hergenröder József karnagy nevével, elsősorban neki köszönhető a Karai Józseffel való szoros barátság. Az énekkar minősítése „Fesztiválkórus”, 2004 óta **Vucskics Anett** – aki szintén a PTE Művészeti Karán szerezte diplomáját – a karnagyuk.

A két szigetvári együttes is közös produkcióval örvendeztette meg a közönséget, elsőként a közkedvelt Ugrótáncot, majd a Szép a tavasz, szép a nyár (erdélyi népdalfeldolgozások) c. műveket szólaltatták meg Gersy Károly hangszerelésében, Vucskics Anett és Gersy Károly vezényletével.

Az est üde színfoltja volt **Balázs Júlia** magánénekes fellépése, aki a Dal az Édesanyához (Weöres S.) zenekari kíséretes változatát adta elő nagy átéssel.

A koncert a három kórus közös éneklésével ért véget. Az Áradj zene és az Estéli nótázás mindig meghozza a közönség vastapsát. Így volt ez a Karai József születésének 90. évfordulójára rendezett emlékest is. A kórusokat, illetve a zenekart **Gersy Károly és Kertész Attila** vezényelte.

Márky Gabriella

JUBILEUMI HANGVERSENY A VERESEGYHÁZI SZENTLÉLEK-TEPLOMBAN

A 40. születésnapját ünneplő Veresegyházi Cantemus Kórus hangversenye

Veresegyház önkormányzati lapjában, a **Veresi Krónika** 2016. decemberi számában megjelent a **Cantemus Kórus** alapító karnagyáról, **Vadász Ágnes**ről egy portré, mely többek közt a következőket tartalmazza:

„Az 1970-es években Vadász Ágnes általános iskolás tanítványai olyan lehetőséghez jutottak melyre korábban itt Veresegyházon nem volt példa. A fiatal tanárnő kezdeményezésére az iskolában létrejött az ének-zene tagozat. A mai napig is innen kerülnek ki a „legboldogabb” fiatalok, akik az eltelt évek során számos esetben bizonyították: a zene, az énekszó hatalmas erő, kitárja a szíveket, megérinti a lelkeket, szárnyalni tanítja a képzeletet. Vadász Ágnes három gyermek édesanyjaként végül is gyökeret eresztett Veresegyházon. Már régen nem tanít a helyi iskolában, de az általa alapított **Veresegyházi Cantemus Kórust** immár negyven éven át karnagyként még most is vezeti. Heti rendszerességgel tartanak próbákat az asszonyokká, nagy-

mamákká érett kórustagok.” Vadász Ágnes a Cantemus Kórusal az eltelt négy évtized alatt bejárta Európát, több alkalommal adott hangversenyt:

Ausztria, Németország, Franciaország, Olaszország, Dánia, Görögország, Szlovákia, Románia és Lengyelország kis- és nagyvárosainak, településeinek rendezvényein. Határainkon túli legutóbbi három fellépésük 2017 októberében a franciaországi Cleebourg településnek és Strasbourg városának ünnepi megemlékezésein volt. Az Európa Tanács október 23-i ünnepségén **Tőkés László** és **Navracsics Tibor** örömmel fogadta a kórus közreműködését.

Nemzetközi szerepléseiken kívül rendszeresen fellépnek hazánk országos fesztiváljain, ünnepi hangversenyein. Mindemellett Veresegyház kulturális, zenei életének aktív résztvevői, évente több önálló

hangversenyt is adnak. A kórus számos elismerésnek és díjnak a tulajdonosa. Megalakulásuk 5. évében, 1982-ben megkapták a „Veresegyház Kultúrájáért” kitüntetést. Mely egyik legrangosabb elismerése a helyi városvezetésnek, mindazok felé, akik a Cantemus Kórushoz hasonló kultúrmissziós tevékenységet folytatnak. Többek közt tulajdonosai a görögországi Preveza-i Nemzetközi Kórusversenyen elért „ezüstdiplomának”, a Németországban megrendezett VI. Nentershauzen-i Nemzetközi Kórusversenyen elért „II. díjnak” is. A felsorolás közel sem teljes, munkásságukat számos fellépés, kisebb-nagyobb koncertek, hazai és nemzetközi kórusversenyek, elismerések és díjak fémjelzik. Hangversenyeik az emberhez, az emberi lélekhez szólnak, gyönyörű dallamok az énekszó szárnyán. Repertoárjuk a hangszer nélküli énekkari előadású egyházi és a világi műveken keresztül a népdalfeldolgozásokon át, a hangszerkíséretes művekig terjed. Karácsonyi hangversenyeik jellemzője az oratóriumi – Mozart, Schubert, Haydn, Istvánffy Benedek, Eszterházy – misék előadása. Hangversenyeik kitűnően szerkesztettek, a műsorvezetésben általában helyet kapnak a versek, mesék az adott alkalmakhoz, eseményekhez illően.

A kórus tagjai ünnepi műsorral készültek megalakulásuk 40. évfordulójára. A hangversenyre 2017. december 10-én, a veresegyházi Szentlélek-templomban került sor. Karácsony közeleg, nincs is szebb, mint az ünnepvárás szellemében összegyűlni és énekelni. A hangverseny kezdetére a templomi tér padsorai megteltek a családtagokkal, jó barátokkal és kedves ismerősökkel, de ott voltak a régi, egykori kórustagok és családtagjaik is, a kóruséneket szerető veresi emberek. A jelenlevőket a kórus nevében *dr. Fehér Anikó* néprajzkutató köszöntötte, kiemelve a hangverseny különlegességét, karnagyának, Vadász Ágnesnek 70. születésnapját és a kórus megalakulásának negyvenedik évfordulóját.

A bevezető kórusművek elhangzását követően *Ella István* Liszt Ferenc-díjas zongoraművész köszöntötte az ünnepeket:

„Hajlamosak vagyunk a titokzatos 40-es számon csak úgy átsiklani, pedig az eltelt évtizedek mennyi munkát, szervezést, erőfeszítést takarnak, a Cantemus Kórus esetében mindez különösen igaz, ami igazán elismerésre méltó. 1967-ben, ötven évvel ezelőtt távozott el Kodály tanár úr, akinek a magyar zenei élet, különösen a zenei oktatás és a kórus kultúra a legtöbbit köszönheti. Vadász Ágnes ebben az évben volt a Zeneakadémiának másodéves hallgatója, én pedig ekkor csatlakoztam az évfolyamhoz. Ha csak példaként kiragadok egy pár nevet, mint Vásárhelyi Zoltán, Maklári József, Szőnyi Erzsébet vagy Szokolay Sándor, elmondhatjuk: azóta sem létező, világszínvonalú, elismert tanároktól tanulhattunk! Kodály Zoltán egyik legszebb és legmeghatóbb kórusműve, Weöres Sándor: az Öregek című versének a következő sorai már nem vonatkoznak ránk: „Hetven nehéz évtől leláncolva várják, egy jószágos kéz, rettenetes kéz, ellentmondást nem tűrő kéz parancsszavát: No, gyere, tedd le.” Én ellentmondok: Ne tedd le! Kívánom Vadász Ágnesnek: vigye tovább, mert ez örömet okoz a kórusnak és a hallgatóságnak egyaránt!”

Az ünnepi hangverseny konferanسیája *dr. Fehér Anikó*, a tőle megszokott kedves orgánumán ismertette a kórus életútját, fellépéseik helyszíneit, díjait, elismeréseiket. Megemlékezve azokra a kórustagokra is, akik már nem lehetnek közöttük.

Birinyi József a KÓTA társelnöke, népzenekutató köszöntőjében elmondta:

„Tisztelt hitben, reményben, szeretetben, ünnepi várakozásban összegyöngyök! Vadász Ágnes a KÓTA főtitkára, korábban ügyvezető elnöke, 1989-től meghatározó egyénisége a Szövetségnek. Zenei pályafutása szinte összekötődik az itt végzett munkájával, de összefügg azzal is, hogy 1970-óta Veresegyház életében, majd a gödöllői járásban is

kiemelt zenei tevékenységet végzett. Fantasztikus dolognak tartom, ha az ünnep alkalmával összegyöngyök, de még fontosabb az ember életében a mindennapok sűrűjében is az elismertség. Ismerjük el a hétköznapok során azoknak az embereknek a munkáját, akik értéket alkotnak, és ne csak az ünnepeken, a kerek évfordulókon gondoljunk rájuk. Veresegyház ebből a szempontból is példaértékű, mert itt vagyunk ebben a szép templomban. Szokták mondani: várat kell építeni a lant pengetéséhez. Ebben az értelemben véve mondhatnánk azt is: templomot kell építeni az énekléshez. Itt ebben a városban ez is megtörtént, hála Nagy László építész mérnöknek! Fantasztikus, hogy itt ilyen sokan énekelnek, és mint a példa is bizonyítja, zenei munkásságukkal komoly eredményeket érnek el. Nagyon igaz mindez a Cantemus Kórusra vagy éppen az Ella házaspárra. A kultúra az emberiség folytonossága, a zene, a zenélés, az éneklés pedig a közösség folytonossága. Ez pedig itt tökéletesen érezhető. Köszöntöm Vadász Ágnes, és jó egészséget, sok energiát kívánok még, hogy mindahhoz, amit a Szövetségben belül véghezvitt, azt még nagyon sokáig tegye mindannyiunk örömére.”

Vadász Ágnes karvezető megköszönte a kórus tagjainak a több évtizedes odaadó munkájukat, külön köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik nélkül nem valósulhatott volna meg ez a szép, bensőséges ünnepi koncert. A Váci Mihály Művelődési Ház igazgatója, *Kelemenné Boross Zsuzsanna* virággal fejezte ki köszönetét a jelen levő kórustagoknak.

A hangversenyen többek közt: John Rutter, Szokolay Sándor, Kodály Zoltán, Johann Sebastian Bach, Wolfgang Amadeus Mozart, John Francis Wade és a veresegyházi Lisznyay Szabó Gábor zeneszerzők felcsendülő művei szeretetteljes meghittséggel töltötték be a teret.

Az ünnepi együtltét fináléjaként közös éneklésre került sor. Együtt énekeltek a kórus tagjai kiegészülve a jelenlevő volt tagokkal és a hallgatóság soraiban helyet foglaló vállalkozó kedvűekkel.

Cantemus egy latin szó, melynek a magyar megfelelője: énekeljünk! A kórus az 1977-es megalakulásakor „zászlajára” tűzte a jelszót, és azóta is Veresegyház kulturális életének, az együtt éneklés, az összetartozás zászlóshajójává vált. Az eltelt évtizedek koncertjei sorra bizonyították a Veresegyházon élő, az éneklés élményét szerető, egymást tisztelő emberek barátságát. A korábbi nagyobb létszámú kórus napjainkra 26 főre csökkent. Az évek múlása idővel magával ragadja az embert, elviszi egy „másik világba”, egy újabb kórusba, ahol ismét találkozhat a régiekkel. Ezen az ünnepi napon a kórus tagjai mind együtt voltak, az alapítók, az elmaradtak, az elmentek, a maradtak és a fiatalok, az újak. Itt a templomban, újra együtt énekeltek, közösen ünnepeltek. A hangverseny során közreműködött: zongorán *Elláné Papp Katalin*, orgonán *Ella István*, műsorvezetőként *dr. Fehér Anikó*. Vezényelt: *Vadász Ágnes*.

Vadász József

HERÉNYI ISTVÁN:

SZEMTŐL SZEMBEN A KARNAGGYAL, AVAGY KÓRUSOK HÁTULNÉZETBEN

(egy amatőr kórista vallomásai)

Második javított változat
(az olvasók észrevételeinek felhasználásával)
2. rész

A beéneklésnek lendületesnek kell lennie, hogy mindenki már az egyik skála befejezésekor érezze, hogy mikor és milyen hangon kell a következőt elkezdenie. Ha a beéneklés vezetője állandóan leállítja a skálázást, hogy elmondja „akadémiai székfoglalóját”, kiközkenti a gyakorlatból az énekeseket. Az addig megszerzett jó pozíció, vagy a kialakult légzés technika könnyen elvész és újra lehet kezdeni a felépítését. Ilyenkor — aki ért hozzá — legalább visszalép néhány hangnyit és nem ott folytatja, ahol abbahagyta. Nem szerencsés az sem, ha a beéneklés vezetője „meglepi” a kórust: lefelé haladó hangadásba hirtelen tesz egy felfelé történő lépést (poénnak jó, de gyakorlatnak nem).

Külföldön — német példának is nevezhetnénk — szokásos a beéneklés elején lazító tornagyakorlatokat végezni. Némely hazai kórusok is megpróbálkoznak ezzel. Nem vagyok meggyőződve a gyakorlatok valódi hasznosságáról: persze ehhez sem ártana a szakértelem. Azt azonban, hogy valaki masszírozás céljából, kénytelenül az intim szférámba férközzék — hacsak nem kifejezetten csinos hölgy az illető — nehezen viselem el és mereven elzárkózom előle.

Van azonban egy olyan külföldi példa (finn és német kórusokban hallottam róla), amelyet szívesen ajánlok amatőr kórusok figyelmébe: divatossá vált egyes helyeken az énektanulás, a hangképző tanárok egyéni látogatása. Tudom, hogy ez anyagi terhet is jelent, azonban Magyarországon hiányzik még ennek az igénye, a „kultúrája” is. Külföldön — Angliában, Németországban, Ausztriában — vannak olyan gyerekkórusok, amelyek tagjai között akadnak, akikre rá lehet bízni akár egy Bach ária eléneklését is. Nálunk még a „kvázi hivatásos” gyerekkórusok is — az amatőr felnőttek mintájára — többnyire szolfézs hangon énekelnek. Nem csoda, hogy felnőtté válva sem támad fel az igényük az énektanulásra. Magyarországon nem hallottam még olyan zeneiskoláról, ahol gyerekeknek tanítanának hangképzést. Aki pedig énektanulásra adja a fejét, ritkán álmodozik arról, hogy majd egy nagy kórusban lesz a tizedik basszista, sokkal inkább szólístának képzeletét magától. Hangszeres zenére általában azzal a tudattal íratjuk be a gyermekeinket, hogy később majd házi muzsikálásokon, vagy amatőr zenekarokban élvezik a zenélés örömét, mert tudjuk, hogy hivatásos zenész csak a zenélő gyerekek töredékéből válik. Az, hogy az énektanulás amatőr szinten is öröm forrása lehet, eszünkbe se jut. Akinek valamilyen egyéb hobbi van (sielés, tenisz, bélyeggyűjtés, stb.), sokszor igen komoly összegeket fordít a hobbijára. Akinek a hobbi az éneklés, az miért nem érzi azt, hogy érdemes lenne áldoznia erre a hobbira? Összehasonlíthatatlanul nagyobb élmény úgy énekelni, hogy elsajátítottam a technika alapjait.

Tudom, hogy a csoportos beénekléssel kapcsolatos aggályaimat sok amatőr (sőt hivatásos) osztja, hiszen sokat volt módomban beszélgetni róla. Van, aki ezt bevallja (legalább magának) és mindig a beéneklés végén érkezik a próbára (nehogy destruktivitással vádolják), van, aki nem vallja be, sőt — jó sznob módjára — még igényli is a gyakorlatokat, amelyekről ugyan érzi, hogy nem tesznek jót neki, de „hisz” bennük, van aztán aki ugyan jóindulatúan testben ott van, de ténylegesen nem csinál semmit, legfeljebb csak mimeli az éneklést, nehogy elmenjen a hangja.

Én magam gyakoroltam már mindegyik változatot. Most már — némi énektanulással a hátam mögött — nem szoktam kihagyni a beénekléseket, hacsak nem tragikus a helyzet. Szeretem azonban közben látni a zongora billentyűit, hogy — abszolút hallás híján — tudjam azt, hogy mikor próbálhatok meg sikerrel visszacapcsolódnai a gyakorlatokba, amikor a kórus a számomra elérhetetlen magasságokból kezd szépen alább szállni (ha nem látom a billentyűket, akkor óvatosságból általában csak sokkal később kapcsolódok vissza).

„Bemelegítés” nélkül közönség elé állni nem tesz jót a produkciónak, a hallgatóságnak és az énekeseknek sem. Azt azonban, hogy a „bemelegítés” legjobb módja amatőr kórusok esetén a „má-mé-mi-mo-mú”-val fémjelzett skálázás lenne, azt tévedésnek tartom. Sokkal jobb lenne olyan művek éneklésével készülni a fellépésre, amelyek már „beültek” az énekesek torkába. Jó esetben — ha tisztességesen felkészültek, akkor — ilyen művek azok is, amelyeket másorra tűztek. Hasznos lehet bemelegíteni könnyű madrigálok, motetták, vagy korálok éneklésével, amelyeket a kórus jól — lehetőleg kotta nélkül — ismer. Ebben az esetben mindenki csak a saját hangfajának megfelelő magasságban énekel és nincsenek kitéve annak a veszélynek, hogy túlerőltetik magukat a nem megfelelő magasságokban való kísérletezéssel.

Sportolók esetében közismert, hogy a rosszul összeállított, vagy rosszul végzett gyakorlatok a teljesítmény rovására lehetnek, sérüléshez, betegséghez vezethetnek. Említettem már saját tapasztalatomat, amit másoktól is hallottam már, hogy a beéneklésnek is lehetnek káros hatásai: görcsök, sérülések, a hangképző szervek kimerülése, esetleg betegségei.

Azt, hogy próbák előtt érdemes-e fél órát a bizonytalan hasznosságú skálázásra fordítani, megfontolandónak tartom. Senkit sem zavar az, ha a próbán az első fél órában még nem nyújtja a kórus a legszebb teljesítményét, ugyanakkor fél óra igen nagy idő a próba teljes hosszához viszonyítva, amit kár elfecsérelni. Elegendő lenne az is, ha az első fél órában csak régi és jól ismert, könnyebb műveket énekelnének, az új tanulását és a nehezebb műveket pedig későbbre halasztanák. A közelmúltban tapasztaltam, hogy egy kórusban, ahol korábban a próbákon volt beéneklés, mára félhagytak vele. Hasonlót mesélt egy ismerősöm is egy másik kórusról. Lehet, hogy mások is kezdenek ráébredni, hogy talán nem is olyan fontos?

Emlékeim szerint — az általam közelebről ismert kórusokban — a beéneklés az 1980-as évektől vált „divattá”. Ne felejtjük el, hogy az 1980-as évek előtt is voltak kórusok és nem énekeltek rosszabbul, mint a maiak!

A szakszerűen vezetett beéneklés gyors módja lehet a „bemelegítésnek” olyan kórusok esetén, ahol a tagok nagy része tanult énekelni, de bizonytalan kimenetelű rítus csupán ott, ahol nem tanultak.

Érdemes lenne viszont arra ösztönözni az amatőr kórustagokat, hogy — szakítva azzal a tévhitel, hogy „énekelni mindenki tud” — iratkozzanak be egy énektanárhoz, ahol az éneklés technikájának legalább az alapjait elsajátíthatják. Csoportosan, egyénekre szabott kontroll nélkül hangképzést tanulni lehetetlen. Szólamonként néhány képzett hang fényt, csillogást és életet vihet a kórus hangzásába.

A KAMARAÉNEKLÉSRŐL

Még nem jártam iskolába, amikor édesanyám már könnyű kánonokat taníttatott gyermekeinek. Nagyon élveztem a többszólamúságot annak ellenére, hogy eleinte zavartak a többiek, akik mást énekeltek. Megpróbáltam túlülölni őket, nehogy elrontsam a saját szólamomat, de később megtanultam figyelni rájuk és élveztem, ahogyan az általam énekelte hang beilleszkedett az együttesbe.

Amikor a Budapesti Madrigálkórusba kerültem, a próbákon elég gyakran énekelünk szóló kvartettben. Részben tanulás, illetve kikérdezés jelleggel, de legtöbbször azért, mert madrigálok előadását a hangversenyeken is gyakran színesítettük azzal, hogy az egyik versszakot az egyik szóló kvartett, a másodikat egy másik szóló kvartett, a harmadikat pedig az egész kórus énekelte.

Nagyon megszerettem az éneklésnek ezt a módját, és azóta is keresem a lehetőséget ennek gyakorlására. Megpróbáltam magam is megszervezni, hogy az otthoni sikeres, hangszeres muzsikálás mintájára énekeljünk is, de sajnos bajban voltam a magas szólamokat illetően, családkban és baráti körömben is a mélyebb hangok dominálnak. Csak nagyon ritkán adódott alkalom, hogy vendégeket hívtunk, akik között kottákat osztottunk ki és énekelünk a saját szórakozásunkra, a fellépés igénye nélkül. Nagyszerű időöltés, jó szívvel ajánlom mindazoknak, akik kedvet éreznek hozzá és meg tudják valósítani. Persze nem arra gondolok, hogy minden alkalommal új kottákat vegyenek elő és csak blattolgassanak.

Rendkívül hasznosnak tartom az ilyen gyakorlatokat kamarakórusok számára is. Könnyebben lehet megtanulni az egymásra (a többi szólamra) figyelmet, a kulturált hangon való éneklést, a tisztán éneklést és az együttes muzsikálást. Nő a felelősség és ezért javul a kóruséneklés minősége.

Persze tisztában kell lennünk azzal, hogy az amatőr kórusok tagjainak jelentős része képtelen kis együttesben énekelni, mert sohasem gyakorolta még, és a többi szólam zavarja az éneklésben, éppen ezért nem kell erőltetni, de mint elérendő célt lehetne a kórustagok elé tűzni.

A kamaraéneklésre már képes kórustagokból összeállított kis együttes alkalmas lehet arra is, hogy segítségükkel próbákon a karnagy megmutassa azokat az elképzeléseit, amelyeket a kis együttesrel hamarabb meg tud valósítani, mint a teljes kórusal.

Az ilyen gyakorlatok sok tapintatot és pedagógiai érzéket igényelnek, ha igazán haszonnal akarjuk csinálni. Nem szabad erőltetni amatőrök között, de fokozatosan szinte mindenütt bevezethetőnek tartom. Szinte minden kórusnak van olyan „kemény magja”, amelyik már képes a többszólamú éneklésre. Velük kellene kezdeni, kedvet csinálva a többieknek. Eleinte 2-3 énekes énekelne egy szólamot, később kevesebb.

A kamaraéneklést persze arra alkalmas műveken érdemes gyakorolni. Szinte teljesen alkalmatlanok erre a csak hangszeres kísérettel élvezhető művek, legfeljebb kikérdezés jelleggel érdemes velük próbálkozni. Erre valók azonban a kánonok, madrigálok, régi mesterek motettái és a korálok is (mellesleg a kifejezetten szóló együttesre írt műveket se felejtjük el). Nem baj az, ha ezeket a műveket soha nem adja elő a kórus, legfeljebb táborútnál, vagy terített asztalnál, akkor is nagyon sokat tanulhat belőle. A többszólamúság mellett élvezheti az együttlétet, a társaságot és az összhangot.

Nagyon jó az, ha egy kórusból szólísták nőnek ki, de amatőrök esetén realitásabb és hasznosabb is azt megcélozni, hogy jó kamaranékeseket neveljen a kórus.

Egyházi együttesekben, ahol a rendszeres szolgálat a gyülekezet igénye, kamaraénekléssel nagyon jól lehetne mentesíteni a nagy kórust, amit „üzemképes állapotba” elég nehéz mindig összeverbuválni, de más kórusokban is ki lehet alakítani egy „kemény magot”, amelyik helyt áll akkor is, ha a teljes kórus nem ér rá, vagy nem fér el a helyszínen.

A „TENOR MIZÉRIA”

Míg az igazi basszusokat a szlávok és a skandinávok között, az igazi tenorokat a mediterrán országokban kell keresni. A magyar férfiak döntő többsége bariton hangú. Hogy ez miért van így nem tudom, csak tapasztalom. Mivel azonban a kórusművekben kifejezetten baritonokra ritkán van szükség, ezért a baritonok egyik része basszust, a másik része tenort énekel.

Ha egy bariton basszust énekel, az nem okoz a kórushangzásban komolyabb problémákat, hiszen az átlagos basszus szólamok ritkán mennek „nagy f” alá, amit a baritonok általában még jól bírnak. A tenor szólammal azonban már nagyobb a baj, mert ott az „egy vonalas f” fölött is „van élet”, ami már egy baritonnak általában megerőltető. Ezért aztán a magyar amatőr kórusokban a „tenorok” falzettben énekelnek, vagy üvöltve erőlködnek, esetleg valamilyen „kappanhangon” próbálkoznak (ritkán azért persze előfordulnak „igazi” tenorok is). Ez is oka lehet annak, hogy a kórusok szolfézs hangon énekelnek, mert megpróbálnak a tenor szólamhoz igazodni.

A másik probléma az az, hogy a kórusművekben a tenor szólam általában nehezebb (még igazi tenoroknak is), mint például a basszus (nemcsak technikailag, hanem zeneileg is), ami tovább növeli a „tenorokkal” szemben állított követelményeket, így aztán kevesebben vannak, akik vállalkoznak a „tenorkodásra”, mint amennyire szükség lenne. Szükségszerű ezek után, hogy egy „tenoristának” hozzá kell szóknia ahhoz, hogy kis létszámú szólamban (esetleg egyedül) kell énekelnie, nagyobb a teher a vállán, másrészt pedig ugyanaz a „tenor” énekes általában több kórus munkájában is részt vesz, ami konfliktusokhoz vezethet.

Ilyen körülmények között a tenor énekesek — olykor minden egyéb alapot nélkülözően — felértékelődnek és vannak, akik ezzel vissza is élnek és többet engednek meg maguknak, mint a „mezei” kórustagok: nem járnak próbára, nem mondják fel kikérdezéskor a műveket, könnyen áthágják a „minden kórustagra vonatkozó” szabályokat. A karnagyok is kíméletesebben bánnak velük, így sokszor rontják a kórus morálját.

Sajnos a probléma nem nagyon orvosolható. Vannak próbálkozások például hölgyek beállításával, de tőlük tenorhangzást elvárni nem lehet, legfeljebb arra jók, hogy a szólam egyáltalán megszólaljon. A hangzásra jobban odafigyelő karnagyok ezt — érthető módon — elutasítják: mindenképpen kényszer megoldás, de sokszor nincs más lehetőség. Az ált szólam úgyszólván népes szokott lenni (a mezzoszopránok mellett a kényelmes szopránok is ide szoktak becsúfolódni), hogy jut belőlük a tenorba is...

„SZÓ BENNSZAKAD, HANG FENNAKAD, LEHELLET MEGSZEGIK.”

Középiskolai tanulmányaim során, amikor Arany János életrajzát tanultuk, nem említették, hogy amatőr kórustag lett volna. Pedig így kellett lennie — döbbsentem rá, amikor észrevettem, hogy a címben szereplő sorok utolérhetetlenül pontos leírását adják annak a pillanatnak, amikor a karnagy felemeli a kezét egy amatőr a cappella koncert legelső hangja előtt. Ilyenkor ugyanis a hang nem akar „kijönni” és úgy megszólalni, ahogyan azt a próbákon gyakoroltuk.

A jelenség magyarázata alkalmasint az elfogódottságban, a lámpalázban és a rossz éneklési technikában keresendő. Az első olyan kórus, ahol ezt nem tapasztaltam, a Budapesti Madrigálkórus volt. Havonta néha 4-5 fellépésünk is volt, egy évadon belül többnyire ugyanazzal az egy-két műsorral és a lámpaláz legbiztosabb ellenszere a biztos tudás. Nem elegendő persze az, hogy én biztosan tudjam a műsort, éreznem kell azt is, hogy a többi szólam is be fog lépni és számítani lehet rájuk.

Fontos, hogy a karnagy nyugodt légkört tudjon teremteni. Egyrészt ő se izguljon, másrészt a koncert előtt már ne kritizáljon, és ne adjon újabb instrukciókat! Felesleges a koncertek utáni számonkérés, „felelősségre vonás” is. A Budapesti Madrigálkórusal soha nem fordult elő rossz koncert. Nem azért, mintha nem követtünk volna el hibákat, hanem azért, mert nem beszéltünk róluk. Mindenki tisztában volt azzal, ha elrontott valamit, de ezt senki sem dörgölte az orra alá. Nem biztos, hogy ez a legjobb módszer, de azt mindenképpen elhibázott gyakorlatnak érzem, hogy egyes kórusok minden koncert után szinte hangról-hangra elemezni kezdik, hogy mi volt jó és mi volt rossz (esetleg visszahallgatva egy-egy hangfelvételt), sőt hosszú nyomozásba kezdenek, hogy ki volt a tettes, félelmet és görcsöt keltve azokban is, akik addig szerettek énekelni.

Vannak karnagyok, akik szégyellik, hogy hangot kell adni, pedig ez ugyanúgy hozzátartozik az előadáshoz, mint zenekarok esetén a hangolás. Nem kell persze nagy zajt csapni, de azért minden szólam legyen biztos a kezdő hangjában, mielőtt énekelni kezdene. Kockázatos dolog amatőr kórusok esetén a számolgtatás (egyik mű befejező hangjaiból a következő mű kezdő hangjainak a kiszámítása): hátha elszámolja magát valaki (különösen akkor, ha nem egyszerű számolásról van szó). Kínos viszont egy művet újra kezdeni csak azért, mert hibás volt a hangadás. A műsorszámok közötti ismételt hangadással korrigálható az is, ha közben a kórus „esett”. Jó, ha a karnagy készül a hangadásra, mert előfordul, hogy már az is hamis. Ha a hangja nincs megfelelő állapotban, akkor használjon inkább zongorát, sípot, vagy egyéb hangszert! Szekeres Ferenc minden műsorszám előtt újra adott hangot hangsípval, pedig az átlagosnál képzetesebb énekesei voltak.

AZOK A BIZONYOS „NEHÉZ NAPOK”

Minden kórusban, ahol hosszabb időt eltöltöttem, tapasztaltam, hogy voltak olyan „nehéz napok”, amikor a kórus hamisan intonált, nem tartotta a magasságot, összességében tragikusan teljesített.

Két ízben is tanúja voltam annak, hogy ez a profik világában is előfordul.

Részt vettem egyszer egy több napos stúdió felvételen, amelyen a hivatásos szólista sokadszorra sem tudta tisztán elénekelni a szerepét. Ő maga is hallotta a visszahallgatáskor, hogy hamis, de nem tudott segíteni rajta akárhányszor futott neki, az egyébként „kisujjában lévő” feladatnak. Eredménytelenül fejeztük be az aznapi munkát, másnap viszont első próbálkozásra „megvették” a felvételt. Az 1980-as években valamikor egy világhírű bariton (nevét nem akarom leírni) adott dalestet az Operaházban. Egy Schubert dalciklust adott elő kotta nélkül, gyönyörű hangszínnel, mély átéléssel, de az egész koncertet a zongoránál egy „hajszálnyival” alacsonyabban intonálva.

Azért foglalkozom ezzel a kérdéssel, mert van egy „tudományos” elméletem ennek a jelenségnek a magyarázatára:

Ha elképzelek egy hangot, akkor azt azért tudom az elképzelt magasságban azonnal megszólaltatni, mert már sokat gyakoroltam és megtanultam, hogy hogyan kell beállítanom a hangképző szerveimet a cél elérése érdekében. Ha viszont a levegő fizikai tulajdonságai — leginkább a sűrűsége — megváltoznak (az időjárás következtében), akkor a begyakorolttól eltérő munkát kellene végezniük ezeknek a szerveknek, ami azonban nagyon nehéz feladat: a megszokás nagy úr, tőle eltérni igen nehéz. Tudom, hogy elméletem még bizonyításra szorul, mindenképp ellenőrizni kellene, hogy minden kórus „nehéz napjai” ugyanazokra a naptári napokra esnek-e, de elég tetszetősen hangzik ahhoz, hogy segítsen a túlélésben.

Egyes karnagyok ilyenkor pánikba esnek és elkezdnek „hallás javító” intonációs gyakorlatokat (hármashangzat zümmögése, skálázás csupa nagy szekundban, vagy nagy tercben, stb.) végeztetni, persze kevés sikerrel.

Úgy gondolom, hogy ezek teljesen felesleges kísérletek. Nincs mit tenni, ki kell várni, amíg elmúlik ez az állapot. Ha persze ilyen napra esik egy koncert, az tragédia. Az általam ismert kórusokban szerencsére ritkán fordulnak elő ilyen napok.

(Folytatás következik!)

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécsen: Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán: Saltzer Géza karnagnál és a Szerkesztőségben

Valamikor gyerekkoromban áldott emlékezetű zongoratanárom (Borbás Pálné), nagyon sokat foglalkozott a hangszín kérdésével, ami köztudottan a billentés módjával függ össze. Emlékszem, hogy nem egyszer egyik kezével tartotta a tenyeremet, a másikkal a kézfejemen játszott, hogy megérezzem az ő ujjainak, ujjbegyének a súlyát, nyomását/érintését, a billentésének a mikéntjét. Így adta át a tudást, ezzel a megéreztetéssel, nem verbális közléssel, nem kognitív magyarázattal. Miután így módon megéreztem a billentés jellegét, meg tudtam valósítani, s azt persze a darab egyes apró részletein kipróbálva türelmesen gyakoroltuk, hogy beépüljön a zenélés folyamatába. Más hangszerek különböző technikai fogásait hasonlóan, megéreztetéssel kell tanítani.

Nincs ez másképp az énektechnikánál sem. Először

- meg kell éreztetni egy bizonyos technikai mozzanatot, majd
- elkülönítve begyakoroltatni, végül

- belehelyezni a darabba,

s akkor működni fog a darab előadása során, akkor lesz eredmény.

Az amatőr énekesek számára legkönnyebben megközelíthető technikai művelet, a hangzóképzés tekintében ilyen lépésekkel tehetjük plasztikussá a szöveget. (Az az instrukció ugyanis, hogy” tessék jobban mondani a szöveget” –teljességgel hatástalan, nem nevel tudatos odafigyelésre, nem oldja meg a hangzóképzés hiányosságait.) A helyes hangzóképzés egyébként nem csak a szöveg érthetőségét szolgálja, hanem jobb helyre teszi, s ezáltal tehermentesíti hangot, továbbá szépíti, gazdagítja azt, sőt növeli a hangerőt. Tekintsük át az említett módszertani lépéseket két példán:

1. A Jézus és a kufárok magas állású „**Rablók, rablók.**” részénél, ha elhanyagoljuk az **R** hangzó képzését, akkor, a magas fekvés miatt, alig fog hallatszeni, és a magánhangzók leterhelődnek, keménnyé válik a hangzás, ami elvileg a szó jelentése miatt nem lenne olyan nagy baj. Viszont az énekes torkának nem tesz jót. A karvezetőnek esetleg feltűnik, hogy alig hallatszik a szókezdő mássalhangzó, felhívja a figyelmet rá, és ezzel elintézettnek véli a problémát. Azonban begyakorlás nélkül nem működik a dolog. Továbbra is kevés **R** lesz és sok hang (erőlködés). Ha viszont a következő feladatokat elvégeztetjük, akkor érthetővé válik a szó, tehermentesítjük a magas hangot éneklő gégeket, és maximálisra fokozzuk a drámaiságot.

- **R** hangzókat ismételtetünk (3-4-et) röviden, majd egyszer-kétszer hosszan is pergetve (megéreztetés)

- hosszan pergetett **R** hangzó után mondjuk ki nagyon könnyedén és gyorsan a szót (begyakoroltatás elkülönítve), ezáltal megtapasztalják és a többszöri ismétlés hatására megszokják, hogy a szó maga egy könnyed hangvétellel csendüljön ki, és ezt éppen a jó helyen képzett, intenzíven ejtett **R** hangzó fogja lehetővé tenni;

- csak ezután énekeltesük (némi előzménnyel) kotta szerint.

2. A Norvég lányok befejező motívumainak lehet finom hangzását mindenki elsődlegesnek tartja, ugyanakkor a szöveg legtöbbször nem érthető, a piano-nak nincs tartása, a karakteres ritmus-kopogás nehezen változik meg. Az utóbbi három probléma az **S** hangzó helyes képzésben való felnagyításával való oldható meg:

- zárjuk össze a fogunkat, s utána vegyünk csak levegőt, majd mondjuk ki az **S** hangzót, többször is! (megéreztetés)

- mondjuk ki többször halkán az „esik” szót, mindannyiszor a fogak zárására gondolva! (begyakoroltatás elkülönítve) Most már a halk dinamika mellett is „meg fog szólalni” az **S** hangzó, s ezáltal tartása lesz a hangnak.

- csak ezután énekeltesük kotta szerint, s jó esély lesz rá, hogy a prózában megtapasztalt hangzóképzés áttevődik az énekelt hangra, mely biztosabb piano tartást kap, karakteresebb ritmust, és nem melleleg érthető szöveget.

Érdemes erre időt szánni.

Összeállította: *Dr. Bruckner Adrienne*

- FELHÍVÁS - ZENÉS VASÁRNAP DÉLELŐTTÖK BUDAPEST MŰZEUMAIBAN

2017. október 1. – 2018. június 30. között

Szeretettel várjuk kórusaink írásbeli jelentkezését.

Vasárnap délelőtti hangversenyeket az alábbi múzeumokban tartunk:

- Magyar Nemzeti Galéria - Budapesti Történeti Múzeum

További információ: KÓTA Titkársága 1537. Budapest, Pf.: 406. Telefon: +36-30 943-0933 E-mail: kota@kota.hu